

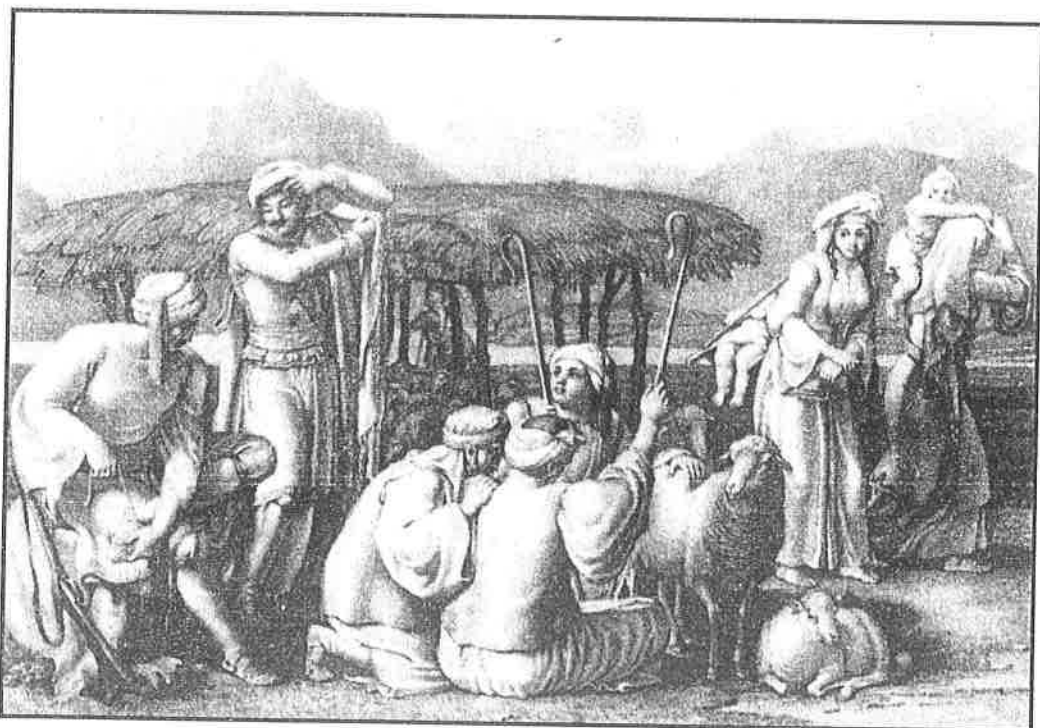

ΑΪΠΥΤΟΣ

ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΗΣ ΣΤΥΜΦΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΦΕΝΕΟΥ

*«...Οί δ' ἔχον Ἀρκαδίην ὑπὸ Κυλλήνης ὄρος αἰπύ,
Αἰπύτιον παρά τύμβον, ἴν' ἀνέρες ἀγχιμαχηταί,
οἱ Φενεόν τ' ἐνέμοντο... Στύμφηλόν τ' εἶχον...»*

(Ιλιάδα. Β. 605-608)

Οτ. Μ. Baron v. Starkelberg - 1810

ΑΡΚΑΔΕΣ ΒΟΣΚΟΙ ΣΤΗ ΣΤΥΜΦΑΛΙΑ

ΤΕΥΧΟΣ 1
ΓΕΝΑΡΗΣ - ΦΛΕΒΑΡΗΣ - ΜΑΡΤΗΣ 1993

Τριμηνιαία έκδοση μη κερδοσκοπική
 Τεύχος 1ο - Γενάρης - Φλεβάρης - Μάρτης 1993
 Γραφεία: Κατσιμπήρη 49 - Χολαργός 155 61 - Τηλ. 65.29.548
 Συντάσσεται από Επιτροπή

Υπεύθυνος σύνταξης: Σπύρος Κων. Μιχόπουλος
 Επιμέλεια Ύλης: Ντίνα Βλάχου - Σπύρος Μιχόπουλος
 Αλληλογραφία - Επιταγές: Περιοδικό «Αίπυτος» Κατσιμπήρη 49 - Χολαργός 155 61
 Τιμή τεύχους δρχ. 400 - Ετήσια συνδρομή δρχ. 2000. Εξωτερικού 5.000
 Υπηρεσίες - Οργανισμοί - Επιχειρήσεις δρχ. 5.000
 Εκτύπωση: Βασ. Χατζηπέρης & Σία Ε.Ε.
 Σόλωνος 44 - Πευκάκια Ν. Ιωνία - Τηλ. 27.97.324

Το περιοδικό το ονομάσαμε «Αίπυτο» γιατί ο θρύλος για τον κρυμμένο θησαυρό του, κάπου στις πλαγιές της Ζήρειας, είναι ζωντανός ακόμα στο Φενεό και στη Στυμφαλία και έρχεται από την εποχή του Ομήρου.

Σύμβολο και κοινό σημείο αναφοράς για τις δύο περιοχές και ο Ηρακλής, που βάλαμε στο εξώφυλλο πλάι στο λογότυπο. (Είναι ο «Ηρακλής τοξότης» έργο του γάλλου γλύπτη Αντ. Bourdelle που βρίσκεται σε μουσείο στο Παρίσι).

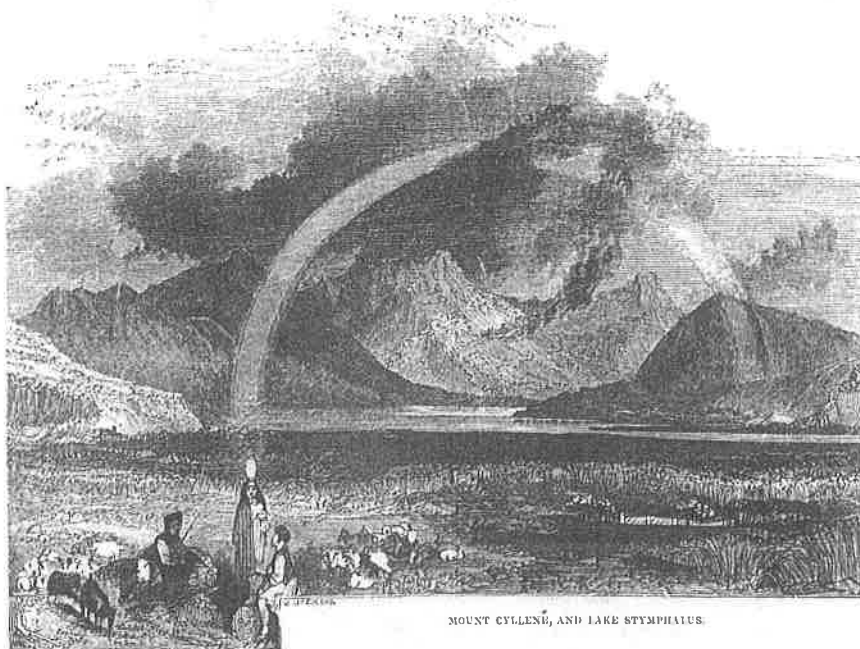
Όσο για τους στίχους από τον Όμηρο έχουν να ειπούν σε μετάφραση ότι:

«Όσοι κατοικούν στην Αρκαδία κάτω από της Κυλλήνης το ψηλό βουνό, κοντά στον τάφο του Αίπυτου, όπου οι άντρες πολεμούν στήθος με στήθος, έχουν δικό τους το Φενεό και τη Στυμφαλία».

- Ο «Αίπυτος» συντάσσεται από επιτροπή με την συνεργασία εκπαιδευτικών, επιστημόνων, ανθρώπων των γραμμάτων και των τεχνών, φορέων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των τοπικών Συλλόγων κ.α.
- Κυκλοφορεί κάθε τρεις μήνες σε 1500 αντίτυπα μεταξύ των όπου γης Στυμφαλίων και Φενεατών όσων γνωρίζουμε τη διεύθυνση και αποστέλλεται σε προσωπικότητες της επιστήμης, των γραμμάτων και των τεχνών, συλλόγους, κοινότητες και λοιπές Αρχές της Κορινθίας.
- Αποστέλλεται ΔΩΡΕΑΝ στα σπίτια όλων των μαθητών του Λυκείου Γκούρας και των δύο Γυμνασίων μας Καλλιάνων και Γκούρας.
- Τα ενυπόγραφα άρθρα απηχούν τις γνώμες των συντακτων τους και όχι κατ' ανάγκη τη γνώμη της Συντακτικής Επιτροπής. Τα χειρόγραφα δημοσιεύονται ή μη δεν επιστρέφονται.
- Η μακέττα του εξωφύλλου είναι της Βασιλικής Φιλίππου.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Λίγα λόγια για την έκδοση	σελ. 4
Μονή Αγίου Γεωργίου Φενεού - 300 χρόνια.....	5
Ντίνας Βλάχου. Το ιστορικό μοναστήρι Αγίου Γεωργίου Φενεού.....	6
Σπύρου Μιχόπουλου: «Η επανάσταση η εδική μας».....	10
Της Ζερβοπούλας. Δημοτικό	12
Βασ. Ι. Λαζανά: «Το όρος Κυλλήνη στο αρχαίο Ελληνικό Επίγραμμα».....	13
Βαγγέλη Γουρούκου: «Ο Αίπυτος».....	14
Ντίνας Βλάχου: «Με μαγκούρες και δικριάνια».....	16
Σπύρου Μιχόπουλου: «Έχοντας το νού μου καλά».....	17
«Απέσβετο και λάλον ύδωρ»	19
Αριστεΐδη Βουγιούκα. Οι πηγές	20
Ξένιας Χρυσάφη. Παραδοσιακή αρχιτεκτονική στην Κορινθία - Οι οικισμοί.....	21
Ρένας Καρθαίου. Ο μοντέρνος σπουργίτης.....	24
Εν νέα Κορίνθω, 120 χρόνια παρά κάτι.....	25
Μακεδονία	26
Χρυσάνθη Ζιτσαία. Μακεδονικό.....	26
Νικηφόρου Βρεττάκου. Κωστής Παλαμάς	27
Κωστή Παλαμά. Οι πατέρες. - Ύμνος στη ζωή.....	27
Βαγγέλης Βαρδουγιώτης. Μεγαλοβδόμαδο στη Ντούσια.....	28
Σπύρου Σκούρα. Λύκος βρεεεε.....	29
Ντίνας Βλάχου. Σαν την πρόσευχή του καλόγερου.....	30
Αλκυονίδες ημέρες στην Κόρινθο	31
Προκήρυξη διαγωνισμού.....	31

MOUNT CYLLENE, AND LAKE STYMPIATIUS.

ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΔΟΣΗ

Ο Φενεός και η Στυμφαλία, τόποι της Αρκαδικής αρχαιότητας, προικισμένοι με ασύγκριτη ομορφιά, ανήκουν στις περιοχές εκείνες τις ξεχασμένες πίσω απ' τα ψηλά βουνά τους. Κι ενώ είναι κατάφορτες από ιστορία και θρύλους, μύθους και παραδόσεις, ζουν χαλεπές μέρες και καιρούς μίζερους, όπως κατά κανόνα συμβαίνει με όλες τις επαρχίες που είχαν την τύχη να είναι ορεινές. Ωστόσο οι άνθρωποί τους, και κείνοι που έφυγαν μακριά αναζητώντας καλύτερη τύχη, και κείνοι που έμειναν πίσω και συνεχίζουν τα έργα των πατέρων τους, αγαπούν αυτούς τους τόπους όσο κανέναν άλλο. Αυτοί που έφυγαν, εδώ γυρίζουν με λαχτάρα σε κάθε γιορτή και σχολή ή, αν οι αποστάσεις είναι μεγάλες και οι συνθήκες της ζωής δεν τους το επιτρέπουν, εδώ γυρίζουν με το νου, αναζητώντας, έστω και στο όνειρο, τον ιδανικό τόπο ξεκούρασης. Αυτοί πάλι που έμειναν και κρατούν αναμμένη τη φωτιά, παλεύουν τις δυσκολίες με όλες τους τις δυνάμεις και περιμένουν.

Το περιοδικό αυτό που κρατάτε στα χέρια σας γι αυτήν ακριβώς την περιοχή ξεκινάει. Αυτής τη φωνή θέλει να παρουσιάσει κι απ' αυτήν την αγάπη εκπορεύεται. Οι στόχοι του είναι ευγενικοί:

Μέσα από τις σελίδες του θέλει, όσο μπορεί, να διασώσει από τη λήθη και τη φθορά την παράδοση, τους μύθους, τα έθιμα, τα δημοτικά μας τραγούδια, όπως τα φέρνουν οι λίγοι αυθεντικοί φορείς που έμειναν ακόμα, πριν όλα ξεχαστούν και χαθούν για πάντα.

Να παρουσιάσει σιγά - σιγά σε μας τους ίδιους και στα παιδιά μας πρώτα, αλλά και στον επισκέπτη και στον κάθε ενδιαφερόμενο, την ιστορία του τόπου μας που είναι συναρπαστική από την εποχή του μύθου έως σήμερα.

Να προβάλλει τα μνημεία μας, τους αρχαιολογικούς μας χώρους και την ιστορία τους, ό,τι ιερό μας άφησαν κληρονομιά οι πρόγονοι, ώστε να τα γνωρίσουμε και μεις οι ίδιοι, να συνειδητοποιήσουμε την ανυ-

πολόγιστη αξία τους, να τα αγαπήσουμε, να τα διαφυλάξουμε και να απαιτήσουμε κι από τους ξένους να τα σεβαστούν.

Να παρουσιάσουμε όσο μπορούμε ευρύτερα τις ασύγκριτες φυσικές ομορφιές των τόπων μας με την πρόθεση να ενδιαφερθούν να τους επισκεφτούν κι άλλοι που δεν τους ξέρουν και να γίνουν έτσι πόλος έλξης και ανάπτυξης.

Επιθυμούμε επίσης μέσα απ' το περιοδικό να παρουσιάσουμε τους ανθρώπους του τόπου μας των Γραμμάτων, των Τεχνών, της Επιστήμης, κάθε έναν που διακρίθηκε, ξεχώρισε απ' το κοινό μέτρο και με το έργο του και την προσφορά του τιμά πρώτ' απ' όλα την πατρίδα που τον γέννησε.

Να επικοινωνήσουμε με τους ξενητεμένους μας που έφυγαν παιδιά για αναζήτηση καλύτερης τύχης και η αγάπη τους και η νοσταλγία τους για τον τόπο που πρωτοείδαν το φως είναι πόνος που μένει αγιάτρευτος. Να τους δώσουμε ένα βήμα να μας μιλήσουν για τους καημούς τους, για τη ζωή τους εκεί στις ξένες πατρίδες.

Να δώσουμε ένα βήμα στην ξεχασμένη ορεινή Κορινθία να ακουστεί και η δική της η φωνή, και είμαστε σίγουροι πως θα έχει πολλά να μας πει. Όσα λίγοι τόποι, ή όσα ακριβά λένε οι ιδιαίτερες πατρίδες στα παιδιά τους. Εμείς δε να βρούμε την ευκαιρία να της δείξουμε πόσο την αγαπάμε.

Το έργο αυτό που ξεκινάει τώρα δεν είναι εύκολο και αποφασίστηκε μετά από πολλή σκέψη. Είναι επίπονο και δύσκολο και απαιτεί θυσίες. Απαιτεί όλη μας τη δύναμη και την αγάπη όλων για τον τόπο μας. Αν αγκαλιάσετε αυτό το περιοδικό θα μας βοηθήσετε να το βελτιώσουμε ίσως στην εμφάνιση, να το κάνουμε πιο πλούσιο στην ύλη, μα πάνω απ' όλα να το συνεχίζουμε όσο θα μπορούμε έως ότου έρθουν άλλοι, αξιότεροι από μας συνεχιστές και πάρουν στα χέρια τους τη σκυτάλη.

ΜΟΝΗ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΦΕΝΕΟΥ - 300 ΧΡΟΝΙΑ

1693. Μέσα στα βαθιά σκοτάδια της Τουρκοκρατίας, κάποιοι μοναχοί πεινασμένοι και κείνοι και ξιπόλυτοι, αλλά μα βαθιά πίστη στο Θεό και την Ελευθερία, όρθωσαν, μακριά πολύ από τον κόσμο, το μοναστήρι του Αη-Γιώργη. Εδώ μέσα φυλάχτηκαν, για αιώνες, τα ιερά και τα όσια. Αμόλυνη η πίστη του Χριστού. Ζωντανή η γλώσσα μας. Οι παραδόσεις μας. Τα ήθη και τα έθιμά μας. Άσβεστος ο πόθος για την ελευθερία, τότε που η Ελλάδα ήταν σβησμένη από τον κατάλογο των Εθνών. Κι ύστερα, όταν ήρθε η ώρα, μεγαλειώδης η συμμετοχή στον αγώνα.

1993 Τριακόσια ολόκληρα χρόνια από τότε. Μια πορεία συγκλονιστική. Υπέροχη. Γεμάτη φως. Εκείνοι οι ανώνυμοι μοναχοί έκαναν το καθήκον τους προς όλους εμάς που θα ακολουθούσαμε. Και το μοναστήρι του Αη-Γιώργη στου Φονιά έδωσε την μεγάλη προσφορά του. Ας κάνουμε και μεις το δικό μας καθήκον. Η αναγνώριση είναι χρέος. Ας γίνει το 93 χρόνος μνήμης και ευγνωμοσύνης προς αυτούς που υπηρέτησαν έτσι τα ιδανικά της Φυλής.

«Αίπιτος»

Ντίνα Βλάχου

Το ιστορικό μοναστήρι Αγίου Γεωργίου Φενεού

Το πρώτο - πρώτο μοναστήρι ήταν το σημερινό «Παλιομονάστηρο», Βυζαντινού ρυθμού, που χτίστηκε κατά τον 14ο αιώνα κι εγκαταλείφθηκε αργότερα, μάλλον τον 17ο αιώνα, όταν η λίμνη, λέει η παράδοση, κατάκλυσε ολόκληρο το Φενεάτικο κάμπου, έφτασε μέχρις εδώ κι ανάγκασε τους μοναχούς να φύγουν για ψηλότερα και να χτίσουν το νέο μοναστήρι στη σημερινή εξάισια τοποθεσία. Η παράδοση λέει πάλι ότι το «Παλιομονάστηρο» το έκτισε κάποιος μοναχός από την επαρχία Καλαβρυτίων με δικά του έξοδα και με επατεία.

Σήμερα το «Παλιομονάστηρο», έτσι που υψώνεται ταπεινά, σαν πολύπαθος εκατοχρονίτης γέρος ερημίτης, παράμερα του δρόμου, χωρίς κραυγές, σιωπηλό κι απέρριπτο, μάρτυρας αδιάψευστος της ιστορίας του τόπου, έχει δική του συγκλονιστική ομορφιά, υποβάλλει με την αυστηρότητά του και τη σιωπή.

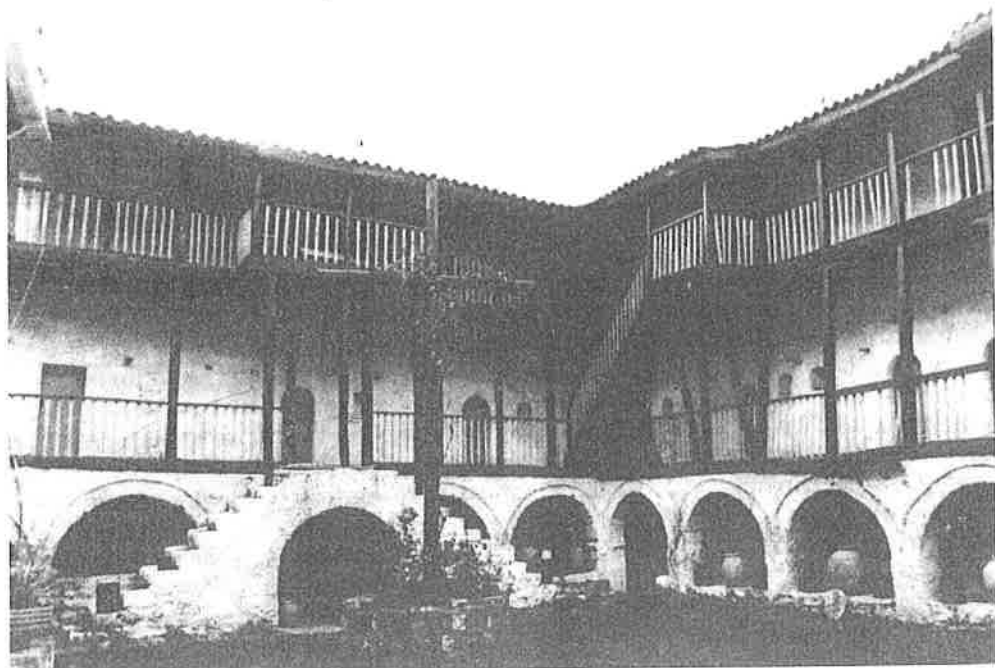
Το σημερινό μοναστήρι, τριώροφο, επιβλητικό και εντυπωσιακό οικοδόμημα, σύμφωνα με την επιγραφή που υπάρχει στο εξωτερικό του ναού, πίσω από την κύρια θύρα, χτίστηκε το 1693, αλλά ανακαινίσθη εκ θεμελίων, λόγω πυρκαγιάς, το 1754. Υπήρξε εξ αρχής σταυροπηγιακό, δηλαδή αδούλωτο κι ελεύθερο, δεσποζόμενο κατευθείαν από το Οικουμενικό Πατριαρχείο στο οποίο, σαν γνώρισμα υποταγής, έστελνε κάθε χρόνο μια οκά κεριά! Σταυροπηγιακό αναφέρεται το μοναστήρι «του Φονιά» και στον κατάλογο του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως των ετών 1797 - 1798. Αλλά και η αρχαιότητα σφραγίδα του μοναστηριού που βρίσκεται στο εκκλησιαστικό μουσείο Κορίνθου φέρει την επιγραφή «Σφραγίς της ιεράς και σταυροπηγιακής μονής του Αγίου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου Φονιά εν τη Πελοποννήσω». Επίσης, επί Πατριάρχου Γρηγορίου του Ε΄ εξεδόθη Σιγίλλιο το 1797 με το οποίο βεβαιούται ότι το μοναστήρι είναι σταυροπηγιακό. Επειδή, φαίνεται, είχε καεί, οι πατέρες είχαν ξαναζητήσει την αναγνώριση ως σταυρο-

πηγιακό από το Πατριαρχείο. Σε τούτο το Σιγίλλιο ο Γρηγόριος ο Ε΄ το ανακηρύσσει Πατριαρχικό και σαν δείγμα υποταγής του να στέλνει το μοναστήρι κάθε χρόνο εκατόν πενήντα γρόσια.

Ο ναός είναι στη μέση της αυλής και γύρω τριώροφο συγκρότημα κελιών, που το κάνουν ολόκληρο τεράστιο και μεγαλόπρεπο. Ο ναός τύπου βασιλικής με τρούλο είναι χωρισμένος στο νάρθηκα, στον κυρίως ναό στον οποίο εισερχόμεθα από τρεις θύρες και στο Ιερό, Ολόκληρος ο ναός είναι εικονογραφημένος με τοιχογραφίες σπάνιας τέχνης και λεπτοτάτης κατεργασίας από τον ζωγράφο Παναγιώτη από τα Ιωάννινα, (όπως αναφέρει επιγραφή), το 1762 - 1768. Είναι τοιχογραφίες εκφραστικές, ζωντανές, μορφές απαλλαγμένες από το βάρος και την έννοια της επίγειας ζωής και δοσμένες με παραστατικότητα. Εικονίζουν αγίους, την Παναγία και τη ζωή της, τη ζωή του Χριστού από τη μικρή ηλικία ακόμα, παραστάσεις από το μαρτύριό Του. Μια αρμονία χρωμάτων και μορφών, μια γλυκύτητα απλώνεται παντού στα εικονιζόμενα άγια πρόσωπα. Ο αγιογράφος Παναγιώτης από τα Ιωάννινα έχει επηρεασθεί από την Κρητική νοστοροπία και διακόσμηση, έχει όμως βάλει την προσωπική του σφραγίδα (γράφει ο Σταύρος Κουτίβας). Γενικά πρέπει να ήταν από τους καλούς ζωγράφους της εποχής εκείνης.

Στη μέση του ναού και πάνω στην οροφή του οκτάπλευρου τρούλου ευρίσκεται σε άριστη κατάσταση και επιβλητικός ο Παντοκράτωρ. Κάτω από τον Τρούλο κρέμεται αιωρούμενος ο μεγάλος Ξύλινος χορός (πολυέλαιος) ο οποίος φέρει μικρές εικόνες (μνιατούρες) άριστης Τέχνης. Μοιάζει ο χορός τούτος σαν αυτούς που υπάρχουν σ' όλες τις μεγάλες εκκλησίες του Αγίου Όρους.

Αξιόλογο είναι επίσης και το Ξυλόγλυπτο τέμπλο του ναού, το οποίο είναι στολισμένο με σκαλιστές εικόνες και παραστάσεις ολόκληρες από την Παλαιά και Καινή Δια-

Από την εσωτερική αυλή του μοναστηριού.

θήκη. Σύμφωνα με την επιγραφή, το τέμπλο σκαλίστηκε το 1762. Χρυσώθηκε όμως πάλι από το ζωγράφο Παναγιώτη εξ Ιωαννίνων. Ίσως και να σκαλίστηκε από τον ίδιο. Όπως και να 'χει όμως ο ζωγράφος Παναγιώτης εξ Ιωαννίνων κινεί τον θαυμασμό και σεβασμό μας όχι μόνο για την τέχνη του και το ταλέντο με το οποίο ο Θεός τον προίκισε, αλλά και γαι τη βαθιά του πίστη και ευσέβεια που οδήγησαν το άξιο χέρι του για να μπορέσει να δώσει την ψυχή, την ζωντάνεια και την θεία ακτινοβολία στα εικονιζόμενα. Οι λεπτές Τέχνης τοιχογραφίες μαζί με το λιγοστό, μουντό φως που κατεβαίνει από ψηλά, τη γλυκιά ευωδιά του λιβανιού, τη θαυμαστή ιστορία του μνημείου τούτου και τη σιωπή, συγκινούν βαθιά, δημιουργούν στον προσκυνητή, έντονα αισθήματα δέους και ψυχικής ανάτασης.

Στη δυτική πλευρά του ναού, πίσω από το νάρθηκα, στην οροφή, υπάρχει καταπακτή από την οποία με ξύλινη σκάλα σήμερα ανεβαίνει κανείς στο «Κρυφό Σχολειό». Τίποτα αν δεν είχε το μοναστήρι του Αγίου

Γεωργίου να μας προσφέρει και είχε μόνο το κρυφό σχολειό του, το οποίο σώζεται σε άριστη κατάσταση, όχι μόνο θα άξιζε, αλλά θα ήταν και χρέος μας να το επισκεφτούμε. Τούτος ο χώρος είναι αγιασμένος από το φόβο και τη λαχτάρα των σκλαβωμένων προγόνων μας για ελευθερία. Και είναι ακόμα ένα αδιάψευστο σημάδι της μεγάλης προσφοράς της εκκλησίας μας προς τον ιερό αγώνα του Έθνους.

Εξωτερικά το μοναστήρι έχει ωρατότατες βεράντες με τζαμαρία από τις οποίες ο επισκέπτης μπορεί να απολαύσει, όλες τις εποχές, ένα αξέχαστο θέαμα, ολόκληρο το οροπέδιο του Φενεού, τις απέναντι σκουροπράσινες πλαγιές των Αροανίων και τη γυμνή πέτρινη κορυφή της «Δουρδουβάνας» να σχίζει σα βέλος τουν ουρανό. Εδώ σε τούτες τις ξύλινες βεράντες, έχεις την αίσθηση πως βρίσκεται μετέωρος. Στον αέρα. Στο ζεστό πάλι σαλόνι του ξενώνα, οι σεβαστοί για το έργο που επιτελούν εδώ και φιλόξενοι μοναχοί του Αγίου Γεωργίου, σκλαβώνουν τον επισκέπτη με το πατρο-

παράδοτο λουκούμι και το κρύο νερό ή τον καφέ και το γλυκό του κουταλιού, που προσφέρουν μαζί με το εγκάρδιο χαμόγελό τους και τις πληροφορίες για την ιερά μονή και τον τόπο.

Ας κάνουμε όμως μια σύντομη γενική αναφορά στην πορεία του μοναστηριού μέσα στο χρόνο.

Πριν κτιστεί το νέο μοναστήρι, το «Παλαιομονάστηρο» είχε μικρή περιουσία. Ίσως γύρω του και στον κάμπο του Φενεού. Αργότερα, όταν κτίστηκε το νέο, από τα χρήματα που συγκέντρωσαν οι μοναχοί του απ' όλη την Πελοπόννησο και από διάφορες προσφορές, το μοναστήρι του Αγίου Γεωργίου του Φενεού παρούσασε μεγάλη άνθιση και ζωντάνια και πολλοί μοναχοί ήρθαν για να μονάσουν εδώ. Μετά τα Ορλωφικά (1770) πολλοί κάτοικοι της περιοχής για να αποφύγουν τις οικονομικές επιβαρύνσεις στους Τούρκους, με εικονικές ομολογίες, παραχωρούσαν πολλά χτήματά τους στο μοναστήρι. Με τα χρόνια και η εικονική αυτή περιουσία περιήλθε στη μονή. Έτσι το μοναστήρι, λίγο πριν την Επανάσταση του '21, υπολογιζόταν σε μια μεγάλη οικονομική δύναμη σ' ολόκληρη την Πελοπόννησο και ήταν σεβαστό όχι μόνο στους Έλληνες αλλά και στους Τούρκους.

Οι πατέρες τότε είχαν την δύναμη και συντηρούσαν πολλές φτωχές οικογένειες, μόρφωναν πολλούς νέους και γενικά πρόσφεραν καταφύγιο σε όλους τους κατατρεγμένους από τον κατακτητή. Η παράδοση λέει πως πολλοί γονείς, με το πρόσημα ότι τάζουν τα παιδιά τους στο μοναστήρι, τά έστελναν εκεί, μακριά από τους Τούρκους, μάθαιναν γράμματα και την ιστορία του γένους. Από το φυτώριο τούτο εφοδίαζαν με μορφωμένους ανθρώπους, ιερείς και διδασκάλους, όχι μόνο την γύρω περιοχή, αλλά και ολόκληρη την Πελοπόννησο. Και όπως σε όλα τα μοναστήρια, έτσι και σ' αυτό, διαφυλάχτηκε η Ορθοδοξία και η εθνική μας παράδοση.

Πριν από την Επανάσταση ο ηγούμενος Ναθαναήλ, φωτεινή φυσιογνωμία, που ήταν μυημένος στην «Φιλική Εταιρεία» είχε μιήσει και πολλούς μοναχούς, κληρικούς και οπλαρχηγούς, και είχε προετοιμάσει την ορεινή

Κορινθία για τον αγώνα. Κατά τον Φωτάκο «Όλοι οι μοναχοί, (οι οποίοι, λέει η παράδοση, ήταν πάνω από εκατό) εκατήχουν την περιφέρειαν του Φονιά και έξωθεν και εφρόντισαν και ετοίμασαν όλα τα αναγκαία του πολέμου». Τα παλληκάρια του τόπου έρχονταν σ' επαφή με τους μοναχούς και συζητούσαν για τον μεγάλο αγώνα. Ίσως στο «Κρυφό του Σχολειό» να γίνονταν οι θερμές συζητήσεις τους, να αντάλλασσαν απόψεις, μηνύματα και να τραγουδούσαν τα θούρια!

Κατά την Επανάσταση οι πατέρες της μονής εθυσίασαν όλα τα υπάρχοντα τους για τον Αγώνα. Κατά τον Φωτάκο «Έτρεχαν στα στρατόπεδα και έστελλον τροφάς και 'αλλα χρήσιμα εις τους στρατιώτας». Από τούτο το μοναστήρι είχε περάσει ο Παπαφλέσσας με άλλους αρχηγούς όπλων, λίγο πριν την Επανάσταση, ζητώντας με την ορμή του να σηκωθούν τώρα. Και τώρα πια δε μας ξαφνιάζει η πληροφορία που υποστηρίζουν πολλοί συγγραφείς (από το βιβλίο «Η Γκούρα Κορινθίας» του Βασ. Π. Σαρλή) ότι «το πρώτο Τούρκικο αίμα που χύθηκε από δικούς μας και που εσήμαινε την έναρξη της Επανάστασης, έρευσε σε χωριό της Κορινθίας, στο Φονιά. Εκεί οι δικοί μας χτύπησαν κάτι γυφτοχαρατσίδες που ανήκαν στην υπηρεσία του Κορίνθιου Βοεβόδα, του γνωστού Κιαμήλμπεη». Κι από τούτο το μοναστήρι πάλι, όταν ο Ιμπραήμ είχε ρημάξει την Πελοπόννησο, ο αρχηγός των όπλων Θ. Κολοκοτρώνης, προσπαθούσε να συγκεντρώσει τα Ελληνικά στρατεύματα για ν' αντισταθεί στον Αιγύπτιο Πασά. Το αναφέρει ο ίδιος ο Κολοκοτρώνης στα απομνημονεύματά του.

«Στην πατρίδα (γράφει ο Σταύρος Κουτίβας) τούτη η μονή δεν πρόσφερε μόνο χρήματα και τις υπηρεσίες των μοναχών στους ασθενείς και τραυματίες του πολέμου, αλλά και πολλούς **οπλοφόρους μοναχούς**, οι οποίοι επολέμησαν σ' όλες τις μάχες του πολέμου με γενναιότητα και τόλμη». Η μονή σ' όλα τα χρόνια του πολέμου συντηρούσε τριάντα οπλοφόρους μοναχούς, οι οποίοι αγωνίστηκαν με ηρωισμό και αυτοθυσία. Ο ίδιος ο ηγούμενος Ναθαναήλ, τα πρώτα χρό-

για της Επανάστασης, ακολουθούσε τα Ελληνικά στρατεύματα!

Από έγγραφο της μονής μαθαίνουμε την προσφορά της στην Επανάσταση που μπορεί να μετρηθεί με τα φτωχά σταθμά της ύλης. Το μοναστήρι του Αγίου Γεωργίου Φενεού πρόσφερε στον Αγώνα 9.500 γρόσια, 15 οκάδες ασήμι. «Ασήμι ιδικόν μας και του μοναστηρίου, εκτός του Αγίου ποτηρίου, οκάδες 15». (Μας πιάνει ρίγος σ' αυτήν την ομολογία). 500 γιδοπρόβατα. 15 βοϊδογάλαδα, 8.000 μπότσες κρασί και 950 οκάδες σιτάρι. (Πάντα ο Φενεός δεν έκανε αρκετό σιτάρι).

Το 1900 υπηρετούσαν στη μονή Αγίου Γεωργίου Φενεού είκοσι τέσσερις μοναχοί.

Στα χρόνια της κατοχής το μοναστήρι υπήρξε δυστυχώς τόπος μαρτυρίου από τους συμμορίτες και οι μοναχοί εσφαγιάστηκαν μαζί με εκατοντάδες αδερφούς μας. Δεν θ' αναφερθούμε όμως σ' αυτό παρ' ότι τα στοιχεία είναι συγκλονιστικά. Είναι πολύ νωπή ακόμα η φρίκη τούτη για τους ντόπιους και τα πάθη έτοιμα να ξυπνήσουν. Ας μην τα υποδουλήσουμε εμείς. Δε θα θίξουμε ούτε το γεγονός της «τρύπας», του

φυσικού βαράθρου στο Κοκκοβούνι, που σημαδεύει την ίδια εκείνη εποχή.

Σήμερα το μοναστήρι του Αγίου Γεωργίου, το μνημείο αυτό με την λαμπρή μακρόχρονη ιστορία του και προσφορά του πνευματική και υλική στην περιοχή και την πατρίδα, είναι τυλιγμένο στη σιωπή. Χωρίς σχεδόν περιουσιακά στοιχεία, (οι λίγιοιπόροι του δαπανώνται κυρίως για την κτηριακή του συντήρηση) με ελάχιστους, εγκαταλειμμένους στη μοναξιά μοναχούς, σαν ένα μουσειακό είδος, το περισφίγγει σιγά - σιγά με τα γλοιώδη, ύπουλα δάχτυλά της η λησμοσύνη και ο θάνατος. Εμείς παρακολουθούμε άπραγοι. Κι όμως στη σκέψη πως κάποτε που τα βήματά μας θα μας οδηγήσουν μέχρις εκεί, μπορεί να βρούμε την πόρτα του κλειστή, μας πιάνει ρίγος. Ας συνέλθουμε λοιπόν πριν είναι αργά. Εμείς οι Κορίνθιοι και ιδιαίτερα οι ντόπιοι, με τη βοήθεια και συμπαράσταση και των φίλων μας, μπορούμε να μετατρέψουμε το μοναστήρι μας σ' ένα αληθινό πνευματικό κέντρο όλης της περιοχής, όπως είναι και ο προορισμός του άλλωστε.

Η πανελλήνια γνωστή συγγραφέας κ. Ντίνα Βλάχου - Οικονομοπούλου γεννήθηκε στην Αρχαία Φενεό και επεράτωσε τις εγκύκλιες σπουδές της στο Γυμνάσιο Γκούρας.

Έχει γράψει διηγήματα, μυθιστορήματα, νουβέλες και ένα μυθιστόρημα για παιδιά. Σε αρκετά από τα δέκα μέχρι τώρα βιβλία της που την καταξίωσαν ως δόκιμη λογοτέχνη έχουν γίνει απανωτές εκδόσεις. Ήδη βρίσκονται υπό έκδοση δύο ακόμη βιβλία της.

Για ένα μεγάλο διάστημα διετέλεσε πρόεδρος της Πανελληνίας Ένωσης Λογοτεχνών.

Το άρθρο της για το μοναστήρι του Αγίου Γεωργίου Φενεού που δημοσιεύουμε εδώ αποτελεί μέρος ενός εκτενέστερου φιλολογικοϊστορικού ποιήματος που περιλαμβάνεται στο βιβλίο της «Κορινθιακή Ελβετία - Μονή Αγίου Γεωργίου Φενεού».

Η κυρία Βλάχου ίδρυσε στην Αθήνα το Σύλλογο «Φίλοι Μονής Αγίου Γεωργίου Φενεού» που κινείται δραστήρια για να ανακόψει το δρόμο προς τη φθορά και την καταστροφή που έχει πάρει το ιστορικό μοναστήρι, από την αδιαφορία των αρμοδίων και την εγκατάλειψη.

Ο αρματωμένος λόγος στον απόηχο της Εθνικής μας Εορτής

«Η Επανάστασις η εδική μας...»

Την ιστορία της Επανάστασης του Εικοσιένα την έγραψαν βέβαια οι αγωνιστές του πρώτα με το σπαθί τους. Όμως πολλοί από τους ίδιους, αν και αγράμματοι οι περισσότεροι ιστορούν «τα συμβάντα της Ελληνικής Φυλής» και με το λόγο, ένα λόγο που πηγάζει μέσα από μεστά κείμενα αυθόρμητα και ζωντανά. Ένα λόγο, αρματωμένο θα τον λέγαμε, που τον βρίσκουμε μέσα στα κείμενα των ίδιων των αγωνιστών είτε αυτά είναι «γραφές», αποκρίσεις και αναφορές, είτε είναι διηγήσεις, αναμνήσεις και απομνημονεύματα.

Με την ευκαιρία της Εθνικής μας Εορτής αλλά και της επετείου του θανάτου του Γέρου του Μοριά (3-2-1843) που φέτος συμπληρώνονται 150 χρόνια, παραθέτουμε «ως αθανασίας μνημόσυνον» μικρά αποσπάσματα από τα ηρωικά κατάγραφα του.

«Η Επανάστασις η εδική μας δεν ομοιάζει με καμμιάν από όσες γίνονται την σήμερον εις την Ευρώπην. Της Ευρώπης οι επαναστάσεις είναι εμφύλιος πόλεμος. Ο εδικός μας πόλεμος ήταν ο πλέον δίκαιος, ήταν έθνος με άλλο έθνος, ήταν με ένα λαόν όπου ποτέ δεν ηθέλησε να αναγνωρισθεί ως τοιούτος, ούτε να ορκισθεί παρά μόνο ό,τι έκαμνε η βία. Ούτε ο Σουλτάνος ηθέλησε ποτέ να θεωρήσει τον ελληνικόν λαόν ως λαόν, αλλ' ως σκλάβους. Μίαν φοράν όταν επήραμε το Ανάπλι ήρθε ο Άμιλτον να με

ιδεί και μου είπε ότι: «Πρέπει οι Έλληνες να ζητήσουν συμβιβασμό και η Αγγλία να μεσιτεύσει». Εγώ του αποκρίθηκα ότι αυτό δεν γίνεται ποτέ, Ελευθερία ή θάνατος... Έτσι δεν με ομίλησε πλέον.

Όταν αποφασίσαμεν να κάμομε την επανάστασιν δεν εσυλλογισθήκαμεν, ούτε πόσοι είμεθα, ούτε πως δεν έχομε άρματα, ούτε ότι οι Τούρκοι εβαστούσαν τα κάστρα και τες πόλεις, ούτε κανένας φρόνημας μας είπε που πάτε εδών να πολεμήσετε με σιτοκάραβα βατσέλα, αλλά ως μία βροχή έπεσε εις όλους μας η επιθυμία της ελευθερίας μας και όλοι, και οι κληρικοί και οι προεστοί, και οι καπεταναίοι και οι πεπαιδευμένοι, και οι έμποροι, μικροί και μεγάλοι όλοι εσυμφωνήσαμε εις αυτό τον σκοπό και εκάμαμε την Επανάσταση.

Ο κόσμος μας έλεγε τρελλούς. Εμείς αν δεν είμεθα τρελλοί δεν εκάναμε την Επανάσταση, διατί ειθέλαμε συλλογισθεί πρώτον δια πολεμοφόδια, καθαλαρία μας, πυροβολικό μας, πυριτοθήκες μας, τα μαγαζιά μας. Ηθέλαμε λογαριάσει την δύναμη την εδική μας, την τούρκικη δύναμη. Τώρα αποού ενικήσαμε, όπου ετελειώσαμε με το καλό τον πόλεμό μας, μακαριζόμεθα, επαινόμεθα. Αν δεν ευτυχούσαμε ηθέλαμε τρώγει κατάρες και αναθέματα...».

Ο Κολοκοτρώνης στον Αη-Γιώργη του Φενεού

Την εποχή που ο Ιμπραήμ «αλώνιζε την Πελοπόννησο και η Πατρίς εκιντύνευε» φθάνει στο μοναστήρι του Αγίου Γεωργίου Φενεού ο Θ. Κολοκοτρώνης με το στράτευμά του. Από εδών κατευθύνει τον αγώνα κατά του «Μιπραΐμη» και προσπαθεί να ανακόψει «το προσκύνημα», το κακό της υποταγής που είχε εκδηλωθεί σε αρκετές επαρχίες της Πελοποννήσου. Από το μοναστήρι του Αη-Γιώργη εξαπολύει εκείνο

το φοβερό «Τσεκούρι και φωτιά στους προσκυνημένους».

Καλλίτερα όμως να «ακούσουμε» τον ίδιο το Γέρο του Μοριά να διηγείται τα καθέκαστα μέσα από τα απομνημονεύματά του. Τα λέει με ένα δικό του απaráμιλλο τρόπο χωρίς της μεγαλοστομίες και τα φραστικά στολίδια των καλαμαράδων.

Τσεκούρι και φωτιά

«Δια τρεις ημέρας έμασα χίλιους πεντακόσιους και τους έστειλα τον Παναγιώτη και το Γιωργάκη Χελιώτη, με τους καπεταναίους τους να πάνε στην Βοστίτσα τα χωριά και εγώ επήγα εις τον Άγιον Γεώργιον του Φονιά, και ακόμα δεν είμεθα ζυγωμένοι κοντά και τα στρατεύματα τα προσκυνημένα επήραν τους Τούρκους και επήγαν και εχάλασαν το Διακοφτό και επήραν σκλάβους και πράγματα αρκετά... Από τους σκλάβους κακοπαθήσαμε στην Πελοπόννησο. Εις τον Χελμόν Τούρκοι επρόδωσαν τους Πετιμεζαίους.

Εγώ όντας εβήκα εις τον Άγιον Γεώργιον έγραψα γράμματα εις τον Γενναίο και εις τον Κολιόπουλο οπού ήτον συναγμένοι και επετάχθησαν εις το Λιβάρτζι την επαρχία την προσκυνημένη (Καλαβρύτων) και τους διέταττα: «Τσεκούρι και φωτιά εις τους προσκυνημένους». Και έτσι επέρασαν εις το Λιβάρτζι. Τότε έστειλε ο Μπραϊμης καταπατητάδες να ιδεί που είμαι και τι ασκέρι έχω και έδωσε ενός Ρωμιού τρακόσια μπαμπούτια δια να μάθει που είμαι και να μου ριχθεί επάνω, και εγώ τον έπιασα και έστειλα εις την δημοσιά και τον εκρέμασαν εις τα Καλάβρυτα δύο ώρες απέξω. Τον εκρέμασα με ένα χαρτί που έλεγε το φταίξιμό του «Προδότης του Έθνους» και τους άλλους δύο τους έστειλα εις το μοναστήρι εις το Μέγα Σπήλαιο διότι δεν ήτον βεβαιωμένοι προδότες...

Να μου στείλετε τη μηχανή.

Πριν να κινήσω δια τα προσκυνημένα χωριά οπού ήμουν εις τον Άγιον Γεώργιον του Φονιά έγραψα ένα γράμμα εις την Κυβέρνηση και της έλεγα:

«Να με στείλουν στρατεύματα, πολεμοφόδια, διατί η πατρίς κιντυνεύει από το προσκύνημα και αν ηξεύρετε καμιά μηχανή να τρέφονται με τον αέρα τα στρατεύματά σας παρακαλώ να μου την στείλετε. Αν

ηξεύρετε ότι είναι καμιά μηχανή να κάνει το χύμα μπαρούτι και τες πέτρες μολύβι, στείλτε μου τον μηχανικό δια να το κάμομε...

Γίνουμαι μικρότερος από όλους

Το γράμμα το έδωσα ενός καλόγερου και τον επιφόρτισα να ομιλήσει εις την Κυβέρνησιν δια τον κίντυνο της πατρίδος. Ο καλόγερος επήγε εις το Ανάπλι:

Εσυνάχτηκαν εδιάβασαν το γράμμα και τους είπε όσα του είχα παραγγολή να ειπεί και στοματικώς. Ένας βουλευτής είπε: «Τι τα θέλει τα πολεμοφόδια; Αυτός έχει πενήντα ανθρώπους». Ο καλόγερος τους εβεβαίωσε ότι έχω τέσσερις χιλιάδες πλήν δεν τον έπίστευσαν. Έστειλε το Βουλευτικό τον Ζαφειρόπουλο και τον Παπαγιαννακόπουλο για να ιδούν την κατάσταση των στρατευμάτων. Αυτοί ήλθαν εις τον Άγιον Γεώργιον του Φονιά και με είπαν τα όσα ήτον επιφορτισμένοι να με ειπούν: Να κατέβω εις το Άργος να ενωθούμε και έπειτα να κινήσουν όλοι πανστρατιά... Τους είπα: Να πάτε πίσω να τους ειπήτε στοματικώς και το κάμνω και διαγράφου ότι να κινήθουν όσοι βαστούν άρματα και πιστεύουν στο Χριστό και αγαπούν την Πατρίδα. Κρήτες Αίβαλιώτες, ό,τι είδος στρατεύματα και αν ήτον και ας έλθουν να απαντήσουμε και αυτό το μεγάλο κίνδυνο και εγώ γίνουμαι μικρότερος από όλους. Να με στείλουν και πολεμοφόδια και ζωοτροφίες θα κάμω ότι μπορέσω. Με νερό και με λείψανα των προβάτων ημπορούμε να περάσουμε.

Επήγαν και ούτε απόκριση μου έδωσαν, ούτε ζωοτροφίες, ούτε πολεμοφόδια, ούτε χαρτί να γράφω διαταγές, ούτε τουλάχιστο ένα παρηγορητικό γράμμα δεν έστειλαν εις τες επαρχίες, και αμπαντονάρισαν και εμένα και το λαό της Πελοποννήσου. Σαν είδα αυτή τους την αδιαφορία είπα στους εδικούς μου: Άίτεστε να πάμε και εκίνησαμεν από τον Αγιώργη για το Μέγα Σπήλαιο...

Κονιάκ για το Γέρο στη Νεμέα.

Σε καφενεδάκι της Νεμέας (διαβάσαμε στην Μεσημβρινή της 6-3-93) προχθές το μεσημέρι ο κάτοικός της κ. Ευάγγελος Καλτεζάς πρόσφερε κονιάκ στους παρευρισκόμενους, υψώνοντας το ποτηράκι του.

– Θεός σχωρέσει τον Γέρο. Να ζήσουμε να τον θυμόμαστε... Ήταν πολύ μεγάλος.

– Ποιόν γέρο; Απόρησαν οι θαμώνες.

– Τον Γέρο του Μοριά. Είναι σήμερα το μνημόσυνό του, 150 χρόνια από τότε που πέθανε.

Σε εκδήλωση που έκαμε η Παγγορτυνική Ένωση στην Αθήνα, ο κ. Θεόδωρος Πορτοκάλης (φωτογραφία) βοηθούμενος από την ομοιότητά του με τον Γέρο του Μοριά, τίμησε με το δικό του τρόπο την επέτειο.

Σπύρος Κ. Μιχόπουλος

Της Ζερβοπούλας

Θέλτε ν' ακούσετε βιολιά νταούλια και κλαρίνα
περάστε από τα Τρίκαλα του Νοταρά τα σπίτια.
Μέσα βαρούνε τα βιολιά κι' απ' όξω τα κλαρίνα.
Στις μαρμαρόστρωτες αυλές στις μαρμαροστρωμένες
πέντε χοροί χορεύουνε κι οι πέντε αράδα - αράδα
Μπροστά χορεύουν οι ξανθές και πίσω οι μαυρομάτες
και μες τη δίπλα του χορού χορεύει η Ζερβοπούλα
με δυό μαντήλια στο λαιμό με τέσσερα στα χέρια
κι' απ' το πολύ το κούνημα κι' απ' το πολύ το σείσει
εκόπη τ' αργυρό κουμπί κι' εφάν' η τραχηλιά της
Την είδαν τ' άστρα κι' έσβησαν και το φεγγάρι εχάθη
την είδε τ' αρχοντόπουλο σκύβει να τη φιλήσει,
την είδε και ο βασιλιάς που ξέβγαине κυνήγι
μ' εξήντα δυό λαγωνικά σαράντα δυό ζαγάρια
Και τ' άλογο κοντοκρατεί και το χορό αγναντεύει.
Νάχε μην είμουν βασιλιάς νάχε μην είμουν Ρήγας
να πάγαινα να πιάνομουν σε Ζερβοπούλας χέρι
πόχει τ' αχειλι κόκκινο το μάγουλο κεράσι
πόχει τα μάτια τα γλαρά, το γέλιο ζαχαρένιο
και βαλαντώνει τις καρδιές τρελαίνει τους λεβέντες.

Δημοτικό

(Από τη συλλογή του Σπύρου Μιχόπουλου)

Βασιλ. Ι. Λαζανά**ΤΟ ΟΡΟΣ ΚΥΛΛΗΝΗ ΣΤΟ ΑΡΧΑΙΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ**

1. Το αρχαίο ελληνικό επίγραμμα, το οποίο προήλθε από την επιγραφή, εξελίχθηκε, βαθμιαία, σ' ένα αυτοτελές και αυτόνομο ποιητικό είδος. Άκμασε κατά την κλασική εποχή με επικεφαλής τον περιώνυμο ποιητή τον Σιμωνίδη τον Κείο, αναπτύχθηκε και καλλιεργήθηκε ακόμη περισσότερο κατά την περίοδο των ελληνιστικών χρόνων και συνεχίστηκε και κατά την εποχή της Βυζαντινής αυτοκρατορίας. Τα αρχαία ελληνικά επιγράμματα διασώθηκαν, τα περισσότερα τουλάχιστον, χάρις στον Κωνσταντίνο Κεφαλά, πρωθιερέα των ανακτόρων του Βυζαντίου (900 περίπου μ.Χ.). Ο Κ. Κεφαλάς, με βάση προγενέστερες συλλογές επιγραμμάτων και έπειτα από συνεχείς και ενδελεχείς έρευνες, κατήρτισε μια «Ανθολογία», που περιελάμβανε 4.000 περίπου αρχαία ελληνικά επιγράμματα. Η συλλογή αυτή εθεωρείτο χαμένη, όταν αίφνης, ο Γάλλος ελληνιστής Claude Saumaise ανεκάλυψε το χειρόγραφο ή αντίγραφό της στη Βιβλιοθήκη της Heidelberg της Δυτικής Γερμανίας, που ήταν πρωτεύουσα της μικρής ηγεμονίας του Palatinat. Το γεγονός αυτός προσέδωσε και το δεύτερο τίτλο της Ελληνικής Ανθολογίας»: Παλατινή ή Παλατινή.

2. Τα αρχαία ελληνικά επιγράμματα, εκτός από τη μεγάλη τους αισθητική αξία, έχουν και βαρυσήμαντη ιστορική σημασία. Από τους λακωνικούς στίχους των παρελαύνει ο δημόσιος και ο ιδιωτικός βίος των Αρχαίων Ελλήνων και πλέον, ήτοι από 600 π.Χ. μέχρι το 600 περίπου μ.Χ. Οι ξένοι ελληνιστές θα μάθουν την «Ελληνική ή Παλατινή Ανθολογία». Την αποκαλούν «θησαυρό του αρχαίου ελληνικού ποιητικού λόγου»

3. Η «Ελληνική ή Παλατινή Ανθολογία» χωρίζεται, ανάλογα με το θεματικό της, περιεχόμενο, σε 15 βιβλία (Ερωτικά» κ.λπ.). Πολλές εκδόσεις περιλαμβάνουν και ένα 16 βιβλίο, ως συμπλήρωμα και επίμετρο. Είναι η «Ανθολογία», που κατήρτισε ο Μάξιμος Πλανούδης τον 18ο αιώνα μ.Χ.

4. Πολλά επιγράμματα της «Ανθολογίας» αναφέρονται και στην Κορινθία. Παραθέτουμε, προς το παρόν, δύο εμπνευσμένα από το όρος Κυλλήνη «Ζήρεια» της Κορινθίας).

ΝΙΚΙΟΥ

«Εινოსίφυλλον όρον Κυλλήνιον αιπίυ λειοιπώς...»

*Απ' την Κυλλήνη την πολύδενδρη έχω κατέβει
εγώ ο Ερμής και μ' έχουν στο Γυμνάσιο τούτο στήσει
φρουρόν· οι νέοι αθλητές αμάρακα συχνά μου φέρνουν
υάκινθους και θαλερά στεφάνια από ζουμπούλια!*

(Παλ. Ανθ. XVI, 188)

ΣΧΟΛΙΑ

Ο Νικίας καταγόταν απ' τη Μίλητο το 290 - 230 π.Χ. Γυμνάσιο: Γυμναστήριο. Ο Ερμής, σύμφωνα με μια μυθολογική παράδοση, γεννήθηκε στο σπήλαιο του όρους Κυλλήνη που και σήμερα λέγεται σπήλαιο του Ερμή .

ΑΝΤΙΠΑΤΡΟΥ ΤΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΩΣ

«Κυλλήνην όρος Αρκάδου ακούεις...»

*Είναι η Κυλλήνη ένα βουνό της Αρκαδίας, ως ξέρεις.
Λοιπόν και του Απολλόδωρου είναι το μήνυμα τώρα!
Καθώς ερχόταν μια νυχτιά από την Πίσα πέρα
έπεσε· ο κεραυνός και τον κύτησεν του Δία.*

Και τώρα απ' την πατρίδα του, μακριά πολύ, την Βέρροια
κοιμάται ο δρομέας ο νικητής, απ' το Δία νικημένος.
(Παλ. Ανθ. VII, 390)

ΣΧΟΛΙΑ

Ο Αντίπατρος ο Θεσσαλονικεύς έζησε την εποχή του Ρωμαίου αυτοκράτορα Αυγούστου (15 π.Χ.) .Πίσα: Πόλη Ολυμπίας, όπου διεξήγοντο οι Ολυμπιακοί αγώνες.

Σ.Σ.: Ο κ. Βασίλ. Λαζανάς έχει εκδόσει έως τώρα: 1. Τα Ερωτικά - 2. Επιτύμβια - 3. Επιδεικτικά - 4. Τα αναθηματικά - Προτρεπτικά - 5. Τα Συμποτικά και Σκωπτικά - 6. Τα των Χριστιανών επιγράμματα - Γρηγορίου του Θεολόγου κ.λπ. Εντός του έτους εκδίδει και τα 4 υπόλοιπα βιβλία, οπότε συμπληρώνεται ολόκληρο το έργο της Παλατινής Ανθολογίας.

Ο «Αίπυτος»

«Ο περισσότερο ζωντανός θρύλος της Ζήρειας, που ξεκινάει από τα πανάρχαια χρόνια τα χαμένα στην αχλή του μύθου και στη συγκλονιστική μαγεία του και από στόμα σε στόμα και από γενεά σε γενεά φτάνει ολοζώντανος μέχρι σήμερα και συζητιέται με νοσταλγία δίπλα στα τζάκια τα χειμωνιάτικα βράδια, για να κεντρίσει ακόμα βασανιστικά την φαντασία των ανθρώπων, είναι ο θρύλος του Αίπυτου: Κάποτε, λέει, ο βασιλιάς Αίπυτος μαζί με τον αδερφό του τον Στύμφαλο, βασιλιά της Στυμφαλίας, βγήκαν μαζί στη Ζήρεια για κυνήγι. Εκεί όμως τον Αίπυτο τον δάγκωσε ένα φίδι φαρμακερό, σαπίτης και πέθανε επί τόπου. Επειδή η μεταφορά του θα ήταν ίσως δύσκολη, τον έθαψαν στην Ζήρεια. Σε ποίο σημείο όμως δεν ξέρουμε. Πολύ τον έκλαψαν φαίνεται τότε τον Αίπυτο και πολύ τον τίμησαν. Τον τάφο του τον στόλισαν με το ολόχρυσο άγαλμά του μαζί με το σκυλί του και δυο φίδια και κείνα χρυσά. Ο Όμηρος, (γράφει ο Παισανίας) το μνημονεύει σαν το καλύτερο μνημείο που είδε ποτέ! Εμείς όμως δεν ξέρουμε τίποτα για την τύχη του τάφου και την ακριβή του θέση. Το μυστικό του Αίπυτου το κρατάει η Ζήρεια στα σπλάχνα της κλειδωμένο ζηλότυπα. Ίσως όμως δικαιολογημένα και σοφά, για να γίνεται ο ατέλειωτος άξονας, να ενώνει και να συγγενεύει μεταξύ τους τις γενεές που πάτησαν, πατούν και θα πατούν αυτόν τον τόπο, όσο θα υπάρχουν άνθρωποι πάνω στη γη...».

(Από το βιβλίο της Ντίνας Βλάχου «Κορινθιακή Ελβετία» σελ. 11)

Ο μύθος για τον κρυμμένο θησαυρό στον τάφο του Αίπυτου κάπου στις πλαγιές της Ζήρειας είχε εξάψει τη φαντασία Φενεατών και Στυμφαλίων και έψαχναν να τον βρουν. Μερικοί μάλιστα έβλεπαν στον ύπνο τους τον ίδιο τον βασιλιά και τους έδειχνε το μέρος που ήταν θαμμένος. Και δεν είναι λίγες οι φορές που στις αρχές του αιώνα μας και λίγο πριν, ολόκληρα χωριά είχαν ξεσηκωθεί και έψαχναν για τον θαμμένο θησαυρό.

Το γεγονός είχε σατιρίσει με σπαρταριστούς στίχους ο γιατρός Βαγγέλης Γιουρούκος στα 1901 σε ένα πολύ μεγάλο ποίημα που σώζεται χειρόγραφο στο αρχείο του γιατρού Γέρο-Στάθη Παπακωνσταντίνου από την Καστανιά. Από αυτή τη σάτιρα δημοσιεύουμε ένα απόσπασμα:

Προς τον Σχολάρχην Γκούρας
Μιχόπουλον τον Μήτσον
Νυκτός δεκάτη ώρα: εξ Αθηνών εις Γκούρα
Αγαπητέ Σχολάρχη λιγδοκαπελαδούρα...
Εντέλεσαι τοιαύτα παρά του Υπουργείου
Εσύ και ο Βαγγέλης ο Παπαγεωργίου
όπου κι' εκείνος είναι από την Στυμφαλία
και έχετε μεγάλη οι δύο σας φίλια
Εντολή Υπουργική,
σοβαρά και μυστική.

Επειδή εις το χωρίον Μεσινό του Φενεού
ανεκάλυψαν τα ίχνη του της Δήμητρος ναού
χωρικοί καλλιεργούντες τους αγρούς αυτών τυχαίως
κι' επειδή φρονούντες ότι ο ναός ήτο αρχαίος
ως εκ της τοποθεσίας της κειμένης εις τον δρόμον
έσπευσαν να τ' αναγγείλουν στον της Γκούρας Αστυνόμον
όστις μεταβάς αμέσως εις τον εσκαμμένον λάκκον
μετά του Ειρηνοδίκου και πολλών χωροφυλάκων
εβεβαίωσε τω όντι λείψανα αρχαίου τάφου
μετά μαρμαρίνης στήλης κυκλικής και ανεπάφου.
Πλήν εφείνοντο προσέτι ίχνη και ετέρων στήλων
εξ ων γίνεται και πάσι τοις ζουρλοδασκάλοις δήλον
ότι πράγματι υπάρχει κεκρυμμένος εις το χώμα
ή ναός, ή εκκλησία ή το του Αιπύτου πτώμα
όστις ήτο βασιλόπαις κι' έζει ως επί το πλείστον
στα βουνά της Αρκαδίας... κυνηγός εκ των αρίστων
κι' ήρχετο συχνά στη Ζήρεια με συντρόφους για κυνήγι
αλλά κάποτε μια μέρα υπό όψειωσ επλήγη
εις την θέσιν όπου βόσκουν και του Μπουνοβόλη γίδια
κει τον έφαγαν τα μαύρα και τα κολοβά τα φίδια.
Και τον έθαψαν θανόντα οι συντρόφοι του κει πέρα
και γι' αυτό τον τάφο πήραν τα μυαλά πολλών αέρα.
και τα του Πασά του Γιώργη και το Κώστα του Λουριδά
πούρθαν πέρσι το χειμώνα στην Αθήνα και τους είδα
και για τούτους απεφάνθη ο κλεινός ο Καββαδίας
πως αρμόζει και στους δύο ερυθρός ζουρλομανδύας
κι ανεχώρησαν εντεύθεν σαν τρελλή ανεμοδούρα
κι' έκαμε να πάει ο Κώστας έξη μήνες εις του Γκούρα
από την πολλή ντροπή του
που απώλεσε τα ίχνη του μνημείου του Αιπύτου.
Οι Μπασιώτες οι καημένοι πούχουν αναπαραδιά
για τον τάφο του Αιπύτου ψάχνουνε στη Σκαφιδιά
πλην εφρένιασαν εσχάτως και οι Φενεάται όλοι
μετά τον Σαρλή του Κώτσου και μετά του Μπονοβόλη...
Κι έσκαβαν οι Φενεάται τα χωράφια ως τις γράνες
και ο Δήμαρχος κτυπούσε τρεις ημέρες τις καμπάνες
για να παν να δουν τ' αρχαία νέοι γέροι και παιδιά
ως και του παπά του Φούγια η γριά η παπαδιά
που εφώναζε στο δρόμο «αιωνία του η μνήμη»
κι ο Σκορδάς συνεννοείτο μυστικά μετά του Μίμη
κι' αποφάσισαν να φύγουν και οι δυό για τας Αθήνας...
Κι' Σαρλής όταν τους είδε τούρθε λίγο ξαφνικό
κι' υπεσχέθη να τους δώσει και στους δύο για μερτικό
αν κι' αυτοί δεν εμποδίσουν, κι' όταν του δοθεί η άδεια
τις μπαλάσκες του Αιπύτου και τα τρία του σημάδια...
Όπως όμως περιγράφει ο ενωματάρχης Λιόντος
έφαχνε κρυφά γι' αρχαία και ο φίλος μας ο Κόντος
μετά του παπά-Λαλιώτη και μετά του Ξενοφώντος
πούχαν και οι τρεις προ χρόνων για τ' αρχαία συμφωνία
κι' έψαλλαν οι δυό παπάδες κάθε βράδυ λιτανεία
για να βρούν αυτόν τον τάφο

κι' άλλα πράγματα ακόμα τα οποία δεν τα γράφω
 Εις αυτόν λοιπόν τον τάφον μεταβείτε παραχρήμα
 και μην πιάσετε στο δρόμο την κουβέτα και τη λίμα...
 Και αφού μου περιγράψεις με ακρίβειαν τα πάντα
 αν ευρείς τουτέστιν μνήμα ή ναόν ή ανδριάντα
 επιστρέφεις παρά χρήμα εις την έδραν σου και πάλι
 συ κι' ο Παπαγεωργίου και οι λοιποί χαζοδασκάλοι
 συμβουλεύω δε προσέτι να μην πάτε σεις και μόνοι
 αλλά πάρετε μαζί σας και τον Φον. Κολοκοτρώνη
 και υμάς τους τρεις και μόνον θα ευγνωμονεί το κράτος.
 Τμήμα των αρχαιοτήτων
 Υπουργός ο Μομφεράτος

Βαγγέλης Γιουρούκος

Με μαγκούρες και δικριάνια

Οργή γέμισε όλους μας και ιδίως κάθε Φενεάτη, όπου γης, η είδηση για την κλοπή που έγινε από Βάνδαλους, ανθέλληνες, αρχαιοκάπηλους, τρωκτικά της νύχτας, απαταώνες στο μουσείο της Αρχαίας Φενεού. Αυτοί οι άνανδροι δεν άπλωσαν τα βρώμικα χέρια τους πάνω σε άψυχα υλικά. Τ' άπλωσαν πάνω στην ίδια την καρδιά μας. Στη βαριά υπέροχη κληρονομιά μας, που φέρνουμε δια μέσου των χιλιετιών και των αιώνων απ' τους προγόνους μας. Τα ευρήματα που φυλάσσονται στο μικρό μουσείο μας, κι όσα η Φενεάτικη γη φυλάει κάτω απ' τα ευλογημένα χώματά της, σα σπόρους ακριβούς, είναι δικάμας. Τ' άπλωσαν και τα άγγιξαν με τα ίδια τους τα χέρια οι πρόγονοί μας. Αυτοί που φέρνουμε το αίμα τους και τις μνήμες τους απ' την θολή εποχή του μύθου. Μας τα κληροδότησαν. Μας τα παρέδωσαν στη διαθήκη τους, όπως ο στοργικός πατέρας στα παιδιά του. Και σε κανέναν απατεώνα δεν πρέπει να επιτρέψουμε ούτε να τα κοιτάξει με βέβηλη ματιά. Ούτε να τα αγγίξει με βρώμικα, ύπουλα χέρια. Έως όπτι η πολιτεία δυνηθεί να τα διαφυλάξει με ασφάλεια, και να φέρει εις φως τα κρυμμένα στη γης, πρέπει να τα διαφυλλάτουμε σαν κόρες οφθαλμού στην κυριολεξία, εμείς, όλοι! Κι όπου πονηροί, όπου ανθέλληνες, όπου απατεώνες, κι όπου «αγαθοί» τουρίστες που τάχα στήνουν τυχαία τα τσαντήρια τους κοντά στους ιερούς χώρους, πάρτε μαγκούρες και δικριάνια. Τα ιερά τούτα είναι δικάμας! Κανέναν να μην τα αφαιρέσει, ούτε να τα μολύνει! Πρέπει να μάθει ο κάθε άρρωστος στο μυαλό πως εδώ δε χωρατεύουμε! Να ιδούν κι όλες οι στρατιές των προγόνων μέχρις εδώ, εκείνοι που λάτρεψαν την αλήθεια, την ομορφιά και το κάλλος, πως εμείς είμαστε γνήσιοι συνεχιστές τους. Το αίμα δεν το νερώνουμε, και να πλαγιάζουν ήσυχοι. Και να μην πητέ οι ντόπιοι που μείνατε και φυλάτε Θερμοπούλες, πως εμείς που σας συμβουλεύουμε, φύγαμε, γιατί δεν είναι έτσι! Για μας όμως που φύγαμε και η ανθρώπινη μοίρα μας μας έριξε μακριά, που στερηθήκαμε αυτόν τον τόπο που μας γέννησε και γι' αυτό τον αγαπάμε δυνατά και τον φυλάμε ακριβά μέσ' στην καρδιά μας, θα μιλήσουμε στο άλλο τεύχος του περιοδικού. Ωστόσο ας αγρυπνούμε όλοι.

Ντίνα Βλάχου

Σπύρος Κων. Μιχόπουλος

«...έχοντας το νού μου καλά...»

Μια «διαθήκη» του 1804 από τη Λαύκα.

Αναδιφώντας το οικογενειακό μας αρχείο, το μάτι μου έπεσε τυχαία σε μια πολύ μακρινή ημερομηνία που φέρει ένα μικρό παλαιογραφικό έγγραφο, «1804 Φλεβαρίου 25». Βρέθηκε ανάμεσα σε παλαιά συμβόλαια και άλλα χλιοκιτριτισμένα έγγραφα του περασμένου αιώνα και όπως ήταν φυσικό τράβηξε την προσοχή μου. Ωστόσο το πως βρέθηκε στο οικογενειακό μας αρχείο αυτό το χαρτί παραμένει ένα ερώτημα.

Στο περιεχόμενο αναφέρεται ότι πρόκειται για διαθήκη του γέρο - Παναγιώτη Κατσιμπούλα από τη Λαύκα.

Τώρα θα μου πείτε τι ενδιαφέρον μπορεί να έχει, για να το παρυσιάσω εδώ, ένα κιτριτισμένο χαρτί που γράφτηκε από έναν γέροντα στα 1804 και μιλάει για ιδιωτική του υπόθεση; Νομίζω ότι έγγραφα που η ηλικία τους πλησιάζει τα διακόσια χρόνια, αξίζουν τον κόπο να δημοσιεύονται και μόνο για την παλαιότητά τους, όποιο κι' αν είναι το περιεχόμενό τους.

Όμως πέρα από αυτό, πιστεύω ότι από τα έγγραφα αυτά, τα παλαιογραφικά εννοώ, μπορούμε να αντλήσουμε ποικίλες και πολύτιμες πληροφορίες για τους τόπους τα πρόσωπα και τα πράγματα εκείνης της εποχής. Για τους κατοίκους και τις οικογένειες των χωριών, για τα ονόματα και τα επώνυμα, πολλά από τα οποία εξακολουθούν να υπάρχουν μέχρι σήμερα, για τη γλώσσα και τη γραφή που χρησιμοποιούσαν οι απλοί άνθρωποι, για τον τρόπο που σκεφτόσανε, για τα έθιμα που επικρατούσαν, ακόμη και για το νομικό πλαίσιο μέσα στο οποίο γίνονταν οι δικαιοπραξίες τους.

Θα μπορούσαμε λοιπόν μ' ένα λόγο να ισχυριστούμε ότι τα παλαιογραφικά έγγραφα παρουσιάζουν γλωσσικό, ιστορικό, λαογραφικό, κοινωνικό και νομικό ενδιαφέρον, γιατί την εποχή που γράφτηκαν και στην οποία κυρίως αναφέρονται δεν υπήρχαν στον τόπο μας έντυπα μέσα πληροφόρησης. Κάποιες εφημερίδες που κυκλοφορού-

σαν κρυφά στην τουρκοκρατούμενη Ελλάδα γράφονταν στο χέρι και ελάχιστες έχουν διασωθεί.

Στη συγκεκριμένη περίπτωση είπαμε ότι πρόκειται για διαθήκη κάποιου γέρο - Παναγιώτη Κατσιμπούλα από την Λαύκα όπως αναφέρει ο ίδιος, γραμμένη όμως στο Καισάρι, όπου προφανώς κατοικούσε.

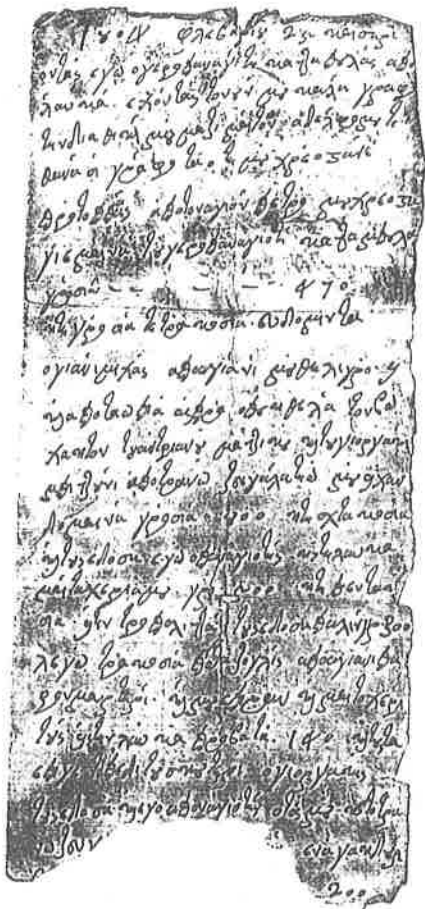
Η διαθήκη αυτή παρουσιάζει το εξής ενδιαφέρον. Ο διαθέτης δεν αφήνει στους απογόνους του την όποια περιουσία του, αλλά καταγράφει όσα του χρωστάνε οι οφειλέτες του, ώστε σε περίπτωση θανάτου του να μπορέσουν οι κληρονόμοι να επιστρέψουν τα χρεωστούμενα και να μη πάνε χαμένα.

Απ' το έγγραφο βέβαια δεν προκύπτει αν ο γέρο - Κατσιμπούλας ήταν τύπος τοκιστή ή τοκογλύφου εκείνης της εποχής - πουθενά δεν μιλάει για τόκους - εκείνο όμως που φαίνεται είναι ότι είχε οικονομικές δυσκολίες με πολλούς και από διάφορα μέρη ανθρώπους.

Αξιοπρόσεκτο επίσης είναι ότι ο ίδιος επισημαίνει πως τα όσα γράφει τα γράφει «έχοντας το νού του καλά» ότι δηλαδή έχει τα λογικά του. Είναι γνωστό ότι «το αυτό» δηλώνεται ακόμη και στις σημερινές διαθήκες με το «έχω σωάς τα φρένας». Σημειώνει ακόμη ότι τη διαθήκη αυτή τη γράφει μαζί με τον αδελφό του Θανάση.

Άλλο αξιοσημείωτο είναι ότι το έγγραφο αυτό είναι «εμμάρτυρον» δηλαδή ότι αυτά που γράφει ο διαθέτης τα «μαρτυρεί», τα βεβαιώνει και κάποιος άλλος που κατά κανόνα είναι ευυπόλητο πρόσωπο. Εδώ «μαρτυρεί» κάποιος «Παπάζογλις από Αγιάνι».

Στην ανάγνωση του κειμένου με βοήθησε ο φίλος καθηγητής και Διευθυντής της Εθνικής Βιβλιοθήκης κ. Π. Νικολόπουλος ειδικός στην παλαιογραφία. Έτσι είναι σίγουρο ότι το έγγραφο διαβάστηκε σωστά γιατί εγώ στην προσπάθειά μου να το δια-

βάσω συνάντησα αρκετές δυσκολίες και σκόνταψα σε πολλές λέξεις.

Κατά τα άλλα η όλη δομή του εγγράφου και οι απεριγράπτες ανορθογραφίες του φανερώνουν ότι έχει συνταχθεί από άνθρωπο ολιγογράμματο. Δυστυχώς το έγγραφο όπως φαίνεται και στη φωτοτυπία που παρατίθεται είναι κατεστραμμένο στο κάτω μέρος και δεν φέρει υπογραφές. Το σωζόμενο τμήμα έχει διαστάσεις εικοσιδύο εκατοστά ύψος και πλάτος δέκα και βρίσκεται σε αρκετά καλή κατάσταση.

Στο κείμενο του εγγράφου που δημοσιεύουμε αμέσως παρακάτω δεν αποκαταστήσαμε την ορθογραφία και τη στίξη, και δεν μεταβάλλαμε τη γλωσσική διατύπωση. Αποκαταστήσαμε όμως τον τονισμό για να

διευκολύνουμε στην ανάγνωση του κειμένου.

«1804 Φλεβαρίου 25 καίσαρι όντας εγώ ο γέρο Παναγιότις Κατζμπούλας από λαύκα έχοντας τον νου μου καλά γράφο την διαθήκη μου μαζί μαι τον αδελφό μου τον Θανάσι γράφο τα ότι μου χρεοζτάνε.

Προτοπαπάς από τον άγιον Πέτρο μου χρεοζτάγι εμαίνα του γέροπαναγιότη Κατζμπούλα γρόσια... 470 ήτη γρόσια τετρακόσια ευδομίντα. Ο γιάνμιχας από αγιάνι μου θέλι γρο 9 και από τα ωπία άσπρα όπου ήθελα τον βωχαητόν του αντριανού ματζίκου και του γιοργάκι μπιτζούνι από τρανώ ζευγαλαητώ. μου έχουν δοσμένα γρόσια 800 οχτακόσια και τους έδοσα εγώ ο παναγιότις από τη λαύκα μαι τα χέρια μου γρ. 500 ήτη πεντακόσια. Εις τιν Τροπολιτζά τους έδοσα πάλιν γρ. 300 λέγω τρακόσια παπάζογλις από αγιάνι παρόν μαρτηρί και μου επίραν και με το χέρι τους (εις την λαύκα) πρόββατα 140 και τους τα επίγε το πεδί του σκουτέρι ο γιοργάκις. Τους έδοσα και εγώ ο παναγιότις ατός μου εις το τρανώ ζευγα(λατιώ) ένα... γαηδούρι... 200».

Το έγγραφο στο πίσω μέρος φέρει έξη ακόμη αράδες με άλλα οφειλόμενα.

«μου θέλι ο αντριανός μούρτος μαι το πεδί του τον πα(νά)γω από σκαρπέσι γρο. 77. ου χρεοζτάγι ο ηγιός του ο γιόργκις ο μούρτος γρο. 73. μου χρεοζτάγι ο γιοργάκις μούρτος, του κοντογιοργάκι παλικάρι γρο. 50».

Κλείνοντας αυτό το σημείωμα θέλω ακόμη να επισημάνω ότι στα δανειστικά έγγραφα της παλιάς εποχής μεταξύ άλλων δεσμευτικών έμπαινε και ο όρος ότι, αν ο οφειλέτης δεν δυνηθεί να ξεπληρώσει το χρέος του όσο ζούσε θα το έκανε μετά το θάνατό του στον άλλο κόσμο. Θα γύριζε δηλαδή τα δανεικά, όταν οφειλέτης και δανειστής θα βρίσκονταν μαζί στον άλλο κόσμο. Τώρα πως θα γινότανε αυτό είναι άλλο ζήτημα. Πάντως ο όρος έμπαινε.

Όσο για τις διαθήκες εκείνης της εποχής είναι γνωστό ότι τις έγγραφε συνήθως ο παπάς του χωριού, ο οποίος και υπέγραφε πρώτος με το στερεότυπο «Παπασταύρος π.χ. εφημέριος έγγραφα και μαρτυρώ». Ακολουθούσε μετά το όνομα του διαθέτη

και ύστερα τα ονόματα πέντε έξη μαρτύρων, που κατά κανόνα ήσαν οι προεστοί του χωριού. Πλάι στο όνομα έμπαινε πάντοτε το ρήμα «μαρτυρώ».

Στη συνέχεια η διαθήκη διαβαζότανε από τον παπά μεγαλόφωνα και «εις επήκοον πάντων», στην εξώπορτα της εκκλησίας, μετά τη λειτουργία, ώστε «μάρτυρες» να είναι όλο το χωριό. Γι' αυτό σε μερικές

διαθήκες υπάρχει στο τέλος γραμμένο το στερεότυπο «και οι επίλοιποι χωριανοί όλοι μικροί και μεγάλοι μαρτυρούμε».

Από τη στιγμή που η διαθήκη διαβαζότανε δημόσια και αυτό γινότανε, όπως είπαμε μετά τη λειτουργία τις κυριακές και τις μεγάλες γιορτές, αποκτούσε νομικό κύρος και κανείς δεν μπορούσε να την αλλάξει.

«Απέσβετο και λάλον ύδωρ» ή το νερό νεράκι

*«Δεν έχουμε ποτάμια δεν έχουμε πηγές
μονάχα λίγες στέρνες άδειες κι αυτές».*

Μπορεί ο Σεφέρης να εννοούσε άλλες στέρνες και άλλες πηγές όμως ο λόγος του για τη σημερινή τραγική πραγματικότητα είναι επίκαιρος. Ο λόγος του σοφού και του ποιητή είναι πάντα επίκαιρος και πολλές φορές και προφητικός. Κι ας λένε ότι θέλουν μερικοί για τους ποιητές. Τόσο ξέρουν τόσο λένε.

«Μια βολά κι' ένα γκαιρό ήτανε ένα παλικάρι όμορφο και δυνατό μα δεν είχε μοίρα στον κόσμο. Τι είχε να χάσει παγαίνει να βρεί την τύχη του. Δρόμο παίρνει δρόμο αφήνει φτάνει σ' ένα χωριό. Ούλος ο κόσμος ήτανε μαζεμένος κι' έκλαιγε. Πήγαιναν την πεντάμορφη να ντη φάει ο δράκοντας για να ντους αφήνει να πέρνουνε νερό. Παίρνει το παλικάρι το σπαθί του και πάει να βρεί το δράκοντα. Πιάστηκαν στα χέρια κι' απ' το πάλαμα σείστηκε ο τόπος. Και το παλικάρι σκότωσε το δράκοντα και γύρισε η πεντάμορφη στα γονικά της. Και μετά την πήρε για γυναίκα του. Κι από τότενες οι χωριανοί πέρνανε νερό χωρίς να ντους αμποδάει κανείς».

(Λαϊκή παράδοση)

Το νερό είναι από τα μεγαλύτερα αγαθά της ζωής. Άλλωστε χωρίς αυτό δεν θα υπήρχε και ζωή. Γι αυτό και κατά τη λαϊκή μυθοδοξασία το φύλαγε ο δράκοντας και δεν άφηνε τον κόσμο να παίρνει αν κάθε τόσο δεν τούδιναν να φάει μια όμορφη κοπέλλα. Λέτε όπως το πάει ο καιρός να ξαναβγούν οι δράκοντες στις βρύσες; Κι άντε να βρεθούν παλληκάρια!

Αριστείδης Βουγιούκας

ΟΙ ΠΗΓΕΣ

Στο ζωτικό μου χώρο ήτανε μία και δύο και τρεις
και τέσσερις και βάλε πηγές, άλλες νερομάνες
κι άλλες βρυσούλες σεμνές· τις πέντε τουλάχιστο
τις ξέρω καλά· μπορώ να σας τις περιγράψω με το νι
και με το σίγμα· έχω γονατίσει μπροστά τους
και μ' έχουν ξεδιψάσει ως τα μύχια του είναι μου.

Ήτανε τότε που κλίναμε στο σχολείο
η πηγή της πηγής τη πηγή την πηγήν ω πηγή
και πηγαί των πηγών ταις πηγαίς τας πηγάς ω πηγαί,
πηγές με πολλές πτώσεις και καταλήξεις αλλά χωρίς νερό.
Μια απ' τις αληθινές πηγές ως μισό μίλι απ' το καλύβι μας
το καλοκαιρινό, και κουβαλούσα από κει το νερό
στον ώμο με μια στάμνα, μια στάμνα καμπάνα,
μια στάμνα Σαβίνα, το νερό της ζωής, για τις λάτρες
του σπιτιού· μια στάμνα με πολλές δίδυνες αδερφές,
και δεν είναι μια και δυο που μου έπεσαν και γίνηκαν καμμάτια
στο κακοπέρατο. Και βάζοντας τη στάμνα στο στόμα της πηγής
στην αρχή ένας ήχος κούφιος, αλλά όσο γέμιζε
η στάμνα κελαηδούσε αλλάζοντας μελωδίες,
και ξεχειλίζοντας το νερό την έλουζε και τότε την αγκάλιαζα
και πιάνοντάς την τρυφερά απ' τα χερούλια την έβαζα στον ώμο.
Από κείνες τις στάμνες, μια πομπή, δεν έμεινε καμιά,
ούτε για αντίκα στα σπίτι· βούλιαξαν όλες στο βυθό
της μνήμης, σάμπως αρχαίες λήκυθοι στον πάτο της θάλασσας.
Λέγαμε λοιπόν για τις πηγές· οι νερομάνες
είχαν ανοίξει δικά τους περάσματα κι έσμιγαν με τη θάλασσα·
οι άλλες, τα καντηλάκια, δρόσιζαν μόνο ένα γύρω
τις ψυχές της χλωρίδας και της πανίδας· τελευταία, μου λένε,
έπεσε ανομβρία εκεί και η ροήτους λέπτυνε,
ένα δυο στέρευαν κιόλας παντελώς· τέτοια συμβαίνουν.
Αλλά, όπως συμβαίνει επίσης, θ' αλλάξει πάλι η σφαίρα,
και το ύψος των βροχοπτώσεων θ' ανέβει ξανά· άλλο είναι
το κακοσήμαδο· είναι που μαθαίνω πως φύγανε
μακριά τους οι νύμφες και οι άλλοι μικροί θεοί, τα παιδιά.

Την ώρα τούτη που γράφω, οι παιδικές μου πηγές
τρέχουνε, όσο τρέχουν· το σημαντικό είναι
που αχρείαστες ή όχι οι αληθινές εκείνες
θα συνεχίσουνε να τρέχουν κι όταν ο φίλος τους θα έχει λείψει
ο παιδικός, κι όταν ακόμα σε κάποιο ράφι
το κείμενο τούτο θα είναι μια αλλοτινή φλέβα στεγνή τώρα.

(Από τη συλλογή «η μικρή πατρίδα μέσα μου»)

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

Στη θαυμάσια έκδοση της σειράς «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ» από το γνωστό εκδοτικό οίκο «Μέλισσα» περιλαμβάνεται και η μονογραφία «ΚΟΡΙΝΘΙΑ» σε ένα ιδιαίτερα επιμελημένο και καλαίσθητο τεύχος μεγάλου σχήματος. Συγγραφέας του η αρχιτέκτων της διεύθυνσης ανασύλωσης βυζαντινών και μεταβυζαντινών αρχαιοτήτων κυρία Ξένια Χρυσάφη - Ζωγράφου, στην οποία απευθυνθήκαμε για να ζητήσουμε τη συνεργασία της. Άλλωστε φυσικό είναι όταν σκέφτεσαι να εκδόσεις ένα περιοδικό για τον τόπο σου το πρώτο που έχεις να κάνεις είναι να απευθυνθείς στους ανθρώπους των γραμμάτων του τόπου σου και στους «ταμένους» για τη μελέτη και τη φύλαξη της πολιτιστικής μας κληρονομιάς.

Ζητήσαμε λοιπόν από την κυρία Χρυσάφη συνεργασία και μας χάρισε το εξάισιο αυτό τεύχος που σας είπαμε στην αρχή, στο οποίο περιλαμβάνονται οι μελέτες της για το χτισμένο περιβάλλον του νομού μας σε περασμένες εποχές. Οι οικισμοί και τα κτίσματα όλων των κατηγοριών, (εκτός των εκκλησιαστικών που αποτελούν αντικείμενο ξεχωριστής μελέτης), τα σπίτια, αγροτικά και αστικά, ορεινά ή πεδινά, τα

αρχοντικά, οι πύργοι, τα χάνια, οι μύλοι, και ακόμα οι δρόμοι, τα γεφύρια, οι βρύσες, οι μαστόροι και τα υλικά είναι θέματα που μελέτησε η συγγραφέας και παρουσιάζει στο τεύχος αυτό. Και όλα αυτά τεκμηριωμένα με θαυμάσιες όσο και σπάνιες φωτογραφίες και με πλείστες όσες βιβλιογραφικές παραπομπές και αναφορές. Μερικές από τις μελέτες αυτές και κυρίως όσες αναφέρονται στις ορεινές περιοχές που ιδιαίτερα μας ενδιαφέρουν εδώ, έχουμε την άδεια της συγγραφέως καθώς και του εκδοτικού οίκου «Μέλισσα» να παρουσιάσουμε από τις σελίδες του περιοδικού μας.

Σ' αυτό το πρώτο τεύχος η κυρία Χρυσάφη θα μας μιλήσει για τους οικισμούς της Κορινθίας.

Πιστεύουμε ότι είναι μια σημαντική προσφορά και την ευχαριστούμε από καρδιάς.

«Αίτυπος»

Ξένια Χρυσάφη - Ζωγράφου

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΣΤΗΝ ΚΟΡΙΝΘΙΑ

Οι Οικισμοί της Κορινθίας

Η Κορινθία την εποχή της Τουρκοκρατίας περίλαμβανε μεγαλύτερη έκταση από το σημερινό νομό¹ και είχε ισάριθμο πλη-

θυσμό Τούρκων και Ελλήνων. Οι Κορίνθιοι αγρότες, καλλιεργητές δικών τους κτημάτων ή ξένων, βρίσκονταν σκορπισμένοι στην

¹ Στην Τουρκοκρατία, το βλαέτι της Κορίνθου περιλάμβανε την Ισθμία, Κορινθία, Σικωνία, Πελλήνη, Φενεάτιδα, Στυμφαλία, Επιδαυρία, Τροιζηνία και έξω από το Μοριά τα Δερβενοχώρια (τα χωριά Κούντουρα, Βίλλια, Περαχώρα, Μπίσια, Μέγαρα). Βλ. Μ. Ανδρεάδη, Η Κορινθία μετά το 1821.

ύπαιθρο και στους ορεινούς οικισμούς, ενώ οι Τούρκοι γαιοκτήμονες ή στρατιώτες κατοικούσαν στα πεδινά και στην οχυρωμένη πόλη της Κορίνθου. Ο αστικός και ημιαστικός πληθυσμός ήταν συγκεντρωμένος κατά το μεγαλύτερο ποσοστό στην Κόρινθο και στα Τρίκαλα. Στα χωριά της Βόχας και της παραλίας της Κορινθίας υπήρχε αξιόλογο τουρκικό στοιχείο, και γι' αυτό άλλωστε πολλά χωριά, κυρίως της δυτικής παραλίας, είχαν τουρκικά ονόματα².

Ήταν η τρίτη σε παραγωγικότητα επαρχία του Μοριά³. Τ' αγροτικά της προϊόντα ήταν σιτάρι, λάδι, μπαμπάκι, καπνά, κρασί, ρετσίνα, λινάρι, κ.λπ. και τα κτηνοτροφικά της προϊόντα τυρί, μαλλί κ.α. Η φρουτοκαλλιέργεια ήταν άγνωστη. Η κορινθιακή σταφίδα λίγο καλλιεργείτο και μόνο στην εποχή του Καποδίστρια επεκτάθηκε στα πεδινά για να γίνει αργότερα το κύριο προϊόν της γεωργικής παραγωγής. Η εκμετάλλευση της γης γινόταν σύμφωνα με το Φεουδαρχικό σύστημα. Η πιό πλούσια και ισχυρή τουρκική οικογένεια στο βιλαέτι της Κορίνθου ήταν των Απιδιμπαγιάννων, που ασχολήθηκε εντατικά με την καλλιέργεια της γης και τη φύτεψε μ' ελαιόδεντρα. Απόγονοι της οικογένειας αυτής ήταν ο Νουρή μπέης και ο Ξακουστός Κιαμήλ μπέης. Από ελληνικής πλευράς οι πρώτοι γαιοκτήμονες ήταν η οικογένεια των Νοταράδων, που πήρε πολλά προνόμια και απέκτησε μεγάλη επιρροή. Σε δεύτερη μοίρα ήταν η οικογένεια των Ρέντηδων.

Πληροφορίες για τη ζωή στην Κορινθία την εποχή αυτή έχουμε από αρκετούς περιηγητές⁴, οι οποίοι αναφέρουν διάφορους οικισμούς της χωρίς όμως να δείχνουν

ενδιαφέρον για τη μορφή και την οργάνωσή τους. Αντίθετα, για την πόλη της Κορίνθου, που το κύριο τμήμα της βρισκόταν γύρω από το παζάρι της, υπάρχουν πλήθος γραπτές μαρτυρίες και απεικονίσεις ταξιδιωτών που την επισκέφτηκαν, υποκινούμενοι και από το θρύλο του ονόματός της κατά την Αρχαιότητα και κυρίως για να περιγράψουν την καίρια, γεωγραφικά και στρατιωτικά, ισχυρή θέση της.

Τα σπίτια των οικισμών δεν είναι συνεχόμενα, αλλά σχηματίζουν μικρές διάσπαρτες ομάδες, συνοικίες, που ανάμεσά τους απλώνονται μπαξέδες και χωράφια στα πεδινά, ενώ στα ορεινά δέντρα οπωροφόρα, κωνοφόρα κ.α. Οι συνοικίες αυτές των σπιτιών διακρίνονταν σε Άνω και Κάτω συνοικία, όπως ο Ταρσός και τα Τρίκαλα, ή συνήθως έπαιρναν την ονομασία τους από την οικογένεια που τις κατοικούσε. Αντίθετα, μέσα στο κάστρο του Ακροκόρινθου, η δόμηση ήταν πολύ πυκνή με στενούς ακανόνιστους δρόμους που σχημάτιζαν μικρές πλατείες. Ίχνη τους διακρίνονται σήμερα στον κατεστραμένο οικισμό.

Στο δεύτερο μισό του 18ου αιώνα υπήρχαν στην Κορινθία αρκετά ερειπωμένα χωριά. Το πρόβλημα της αμφίδρομης κίνησης αστικού, ημιαστικού και αγροτικού πληθυσμού εμφανίζεται στα χρόνια του ξεσηκωμού, αλλά και αργότερα, επειδή τα πολεμικά γεγονότα αποτέλεσαν το πρωτογενές αίτιο. Στα μέσα του 19ου αιώνα υπολογίζεται ότι 46 χωριά της Κορινθίας ήταν ερειπωμένα. Στις πεδινές περιοχές, το 45% των χωριών που υπήρχαν πριν από τα μέσα του 19ου αιώνα διατηρήθηκαν, με μείωση όμως του πληθυσμού τους⁵. Σημειώνεται ότι οι ζώνες

2 Όπως Αζίζι, σήμερα Κάτω Άσος από τον Αζίζαγα: Βραχάτι, Ιμπραήμπεη: σήμερα Κρήνες· Χατζημουσταφά: Ευαγγελίστρια· Χασάναγα: Βοχαικό κ.λπ.

3 Τη θέση αυτή διατήρησε και κατά τη διάρκεια του Αγώνα, με μειωμένη παραγωγικότητα. Ανάπτυξη γνώρισε και κατά την εποχή του Καποδίστρια και μετά την άφιξη του Όθωνα. Η κτηνοτροφία της πριν από την Επανάσταση ανθούσε, αλλά δοκιμάστηκε την εποχή των εμφυλίων και των ληστειών· δεν κάμφθηκε όμως τόσο όσο η γεωργική παραγωγή. Βλ. Μ. Ανδρεάδη, *op. cit.*, 18-19.

4 Οι περιηγητές της Κορίνθου την εποχή αυτή αναφέρονται από τον R. Scranton, *op. cit.*, 88, 91. Επίσης από τον Κ. Σιμόπουλο, Ξένοι Ταξιδιώτες στην Ελλάδα.

5 Ελένη Αντωνιάδη - Μπιμπίκου. «Ερημωμένα χωριά στην Ελλάδα, ένας προσωρινός απολογισμός». *Η Οικονομική Δομή των Βαλκανικών Χωρών (15ος - 19ος αι.)*. Σπύρος Ασδραχάς (επιμ.) έκδ.

ερημώσεως των χωριών που καταστράφηκαν και εγκαταλείφθηκαν χωρίς να επανοικιστούν πριν από τα μέσα του 19ου αιώνα, συμπίπτουν συχνά με τις ζώνες που έχουν σήμερα μεγάλη πυκνότητα οικισμένου χώρου. Χαρακτηριστικό παράδειγμα ερημωμένου χωριού αποτελούν σήμερα τα Κιόνια Στυμφαλίας, τα Βασιλακαϊίκα, το Γελήνι κ.α.

Κιόνια. Το εγκατελειμμένο χωριό, με τη Στυμφαλία λίμνη στο βάθος διατηρεί ακόμη αναλλοίωτο το χαρακτήρα του.

Οι περισσότεροι ορεινοί οικισμοί εγκαταλείφθηκαν και ορισμένοι αναβιώνουν τους καλοκαιρινούς μήνες. Οι κάτοικοί τους κατέβηκαν στα κέντρα του νομού και στην παραθαλάσσια πεδιάδα, δημιουργώντας καινούρια χωριά. Τα χωριά έπαιρναν συνήθως την ονομασία του χωριού που εγκαταλείπταν (Γεληνιάτικα από το Γελήνι, Ταρσινά από τον Ταρσό, Σαρανταπηχώτικα από το Σαραντάπηχο, Καρυώτικα από την Καρυά, και πολλά άλλα).

Αντίθετα, οι πεδινοί οικισμοί εξελίχθηκαν και αναπτύχθηκαν αλματωδώς. Η παραγωγική τους δραστηριότητα και το εμπόριο γνώρισε μεγάλη ανάπτυξη και απέκτησαν μεγαλύτερη αύξηση του πληθυσμού. Οι οικισμοί άρχισαν να πυκνώνουν, με αποτέλεσμα τα χωριά να μην ξεχωρίζουν μεταξύ τους, όπως συμβαίνει κατά μήκος του Κορινθιακού κόλπου. Τα χωριά αυτά αναπτύχθηκαν κατά μήκος του οδικού άξονα, αλλάζοντας έτσι τη δομή και την οργάνωσή τους. Το 46% των οικισμών κατανέμεται στο πεδινό και εύφορο τμήμα του νομού και συγκεντρώνει το 67% του πληθυσμού.

Τους οικισμούς⁶ μπορούμε να τους διακρίνουμε, από τα στοιχεία που έχουμε σήμερα, στους εξής:

α. Οικισμούς που αναπτύχθηκαν στα πεδινά και παράκτια, όπως τα χωριά της Βόχας, Λουτράκι, Ξυλόκαστρο, Δερβένη κ.λπ.

β. Οικισμούς που αναπτύχθηκαν στα ορεινά, σε πλαγιές βουνών, δηλαδή σε φυσικά ορυχρές θέσεις, όπως τα χωριά της Φενεού⁷ και τα Τρίκαλα⁸, Ζάχολη, Περαχώρα, Γελήνι κ.λπ.

γ. Οικισμούς που αναπτύχθηκαν κάτω από ακροπόλεις, όπως η Κόρινθος της εποχής και σήμερα Αρχαία Κόρινθος, Αγιονόρι, Αγ. Βασίλειος κ.λπ.

δ. Οικισμούς που αναπτύχθηκαν μέσα σ' ακροπόλεις όπως στον Ακροκόρινθο και στον Ταρσό⁹. Στον Ακροκόρινθο σπίτια υπήρχαν ελεύθερα μέσα στο β' και κυρίως στον γ' περίβολο. Σήμερα μόνο σωροί από

«Μέλισσα». Αθήνα 1979, 259. Από τα χωριά που υπήρχαν τότε «διατηρούνται τώρα περίπου 38 σε σύνολο 175 σημερινών χωριών» (ibid., 223).

6 Ιάκωβος Ρίζος - Ραγκαβής. Η Κορινθία. Περιγραφή Γεωγραφική, Ιστορική, Αρχαιολογική και Στατιστική, Αθήνα 1853, 379 - 389.

7 Ο William Gell, Άγγλος ταξιδιώτης (1801 - 1805), αναφέρει ότι ο Φενεός - Φονιά τον αποκαλούσαν οι κάτοικοι - ήταν ολόκληρη πόλη με 1000 σπίτια και πληθυσμό γύρω στους 5000 κατοίκους (Κ. Σιμόπουλος, *op. cit.*, τόμ. Γ1, 141), ενώ στον πίνακα που συνέταξε η αποστολή του στρατηγού Μαιζώνος αναγράφονται μόνο 228 ψυχές. Την εποχή του Καποδίστρια στη Φενεό λειτουργούσαν δυο σχολεία (ένα στη Μοσιά και ένα στον Ταρσό).

8 Ο W. Gell, που επισκέφτηκε τα Τρίκαλα αναφέρει ότι υπήρχαν γύρω στα 400 σπίτια. Κατά την απογραφή της γαλλικής αποστολής του στρατηγού Μαιζώνος τα Τρίκαλα συγκαταλέγονταν σ'τι κωμοπόλεις της Πελοποννήσου. Το 1729 ιδρύθηκε στα Τρίκαλα σχολεία, από τον πατριάρχη Ιεροσολύμων Χρύσανθο. Βλ. Τ. Γριτσόπουλου. *op. cit.*, 283.

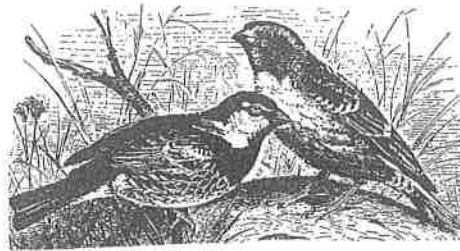

Φενεός. Χαρακτηριστικό παράδειγμα οικισμού χτισμένου σε απόκρημνη πλαγιά, φυσικά οχυρή θέση. Επίπεδοι χώροι υπάρχουν λίγοι που διαμορφώνονται σε πλατείες, όπου το σχολείο και η εκκλησία.

πέτρες και γκρεμισμένοι τοίχοι ιχνοθετούν την έκτασή τους.

Ο σημαντικός οικισμός του Ακροκόρινθου, που συναγωνιζόταν την ανάπτυξη της κάτω πόλης, δημιουργήθηκε από την ανάγκη προστασίας του πληθυσμού της πόλης της Κορίνθου και της γύρω περιοχής. Μετά την Επανάσταση, όταν τα πολεμικά γεγονότα έπαψαν, ο οικισμός εγκαταλείφθηκε. Δεν κατοικήθηκε πάλι μετά την καταστροφή του, επειδή οι κάτοικοι στράφηκαν στην πεδιάδα.

9 Στον Ταρσό υπήρχε οχυρωμένη μεσαιωνική πολίχνη, που βρισκόταν στη Βόρεια άκρη της λμνης Φενεού, στη θέση «Παλιχώρι», με ισχυρό φρούριο. Μετά την καταστροφή της από το «Ναΰαμει το Β'» το 1458 δεν κατόρθωσε να επανέλθει στην πρώτη της ακμή. (βλ. Ι. Σφηκόπουλου, *op. cit.*, 78).

Ο ΜΟΝΤΕΡΝΟΣ ΣΠΟΥΡΓΙΤΗΣ

Είμαι ο κύριος σπουργίτης
κι από δώ, 'ναι η σπουργιτίνα.
'Ηρθαμε απ' το χωριό μας
για τα ψώνια στην Αθήνα.

Θα ψωνίσουμε φωλίτσα
πλαστική, να μη χαλάει
κι ένα πλαστικό δεινράκι
ίσκιο πάντα να κρατάει.

Θα αγοράσουμε αυγουλάκια
έτομα, συνθετικά
για να βγούν και τα παιδιά μας
ένα είδος πλαστικά.

Φτάνουν οι έργοιες κι οι σκοτούρες
η εποχή μας πλέει στα ρόδα,
κελαϊδούνε τα τραντζίστορ,
τα πουλιά δεν είναι μόδα.

Κι έτσι κι η δουλεία θα λείψει
και θα την περνούμε φίνα,
στο χωριό ζωή και κότα,
ξάπλα εγώ κι η σπουργιτίνα.

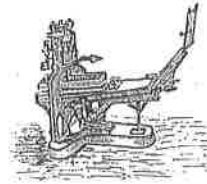
Ρένα Καρθαίου

Εν Νέα Κορίνθω...

120 χρόνια παρά κάτι, πριν

Το «σπήριον» έτος 1874 εκδόθηκε στην Κόρινθο η πρώτη Κορινθιακή Εφημερίδα με τον τίτλο «ΚΟΡΙΝΘΙΑΚΟΣ ΑΣΤΗΡ». Προσδιοριστικός του περιεχομένου της ο υπό-τίτλος: «Εφημερίς Φιλολογική των Ειδήσεων και Δικαστική». Συντάκτης της ο «ΠΑΣΕΧΕΦΡΩΝ» δηλαδή «πας εχέφρων».

Από αυτή την εφημερίδα θα αναδημοσιεύουμε κατά καιρούς κάποιες ειδησούλες

κατορθώσει να εύρη την πηγήν και τους ενόχους όπως μη η αγορά ευρίσκεται εν δυσχερή θέσει.

(Από το φύλλο της 5-8-1875)

– Προχθές ετελέσθη ενταύθα λιτανεία. Αι δεήσεις μας δεν εισηκούσθησαν και ο τόπος μας μαστίζεται υπό φοβεράς ανομβρίας.

που ταυτόχρονα είναι και καυστικά σχόλια για τα «κακώς κείμενα» εκείνης της εποχής που δεν διαφέρουν και πολύ από τα σημερινά. Ιδού μερικά όμοια με τα παρόντα:

– Οι μεγαλόνοες πολιτικοί άνδρες της Ελλάδος αγωνίζονται τις να αρπάξη το πάπλωμα· δούλευε χαμάλικε λαέ, πτωχέ τω πνεύματι και έσω γυμνός ενδύων κηφήνας.

(Από το φύλλο της 19-4-1874)

– Αμέσως άμα η κυκλοφορία των διδράχμων κατασκευάσθησαν κίβδηλα τεχνικώτατα και ομοιώτατα προς τα γνήσια ώστε δύσκολος είναι η διάγνωσις αυτών. Η αστυνομία κατέσχε μεν πέντε ή έξ τοιαύτα κίβδηλα νομίσματα, ευκταίου όμως είναι να

– Αι απόκρεω διήλθον εν ησυχία και τάξει χάρις εις τα δραστήρια μέτρα και την άοκνον επιτήρησιν των αρχών. Η κατ' έτος αποτρόπαιος έξις της επαλευρώσεως περιοωρίσθη εφέτος. Ο κ. Δήμαρχος καλώς ποιών συνεκάλεσε πάντα επί της πλατείας ηγουμενων των βιολιτζιδων όπως άσωσι. Και δη ορχούμενοι διέλαθον του επαχθούς παιγιδίου της επαλευρώσεως.

– «...αι αγγελθείσαι μεταρρυθμίσεις δεν θα αρκέσωσι να αναχαίτισωσιν έστω και προσκαίρωσ την εν Ερζεγοβίνη και Βοσνία αιματοχυσίαν, πολλώ δε μάλλον όπως παγώσωσι επί εδραίων βάσεων την μέλλουσαν ησυχίαν...».

«Από το φύλλο της 13 Φεβρουαρίου 1876)

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

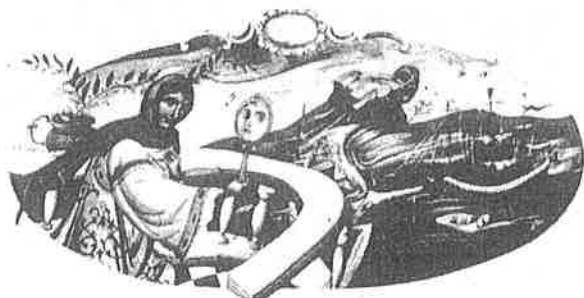

Ήρθαν...
ντυμένοι «φίλοι»
αμέτρητες φορές οι εχθροί μου
το παμπάλαιο χώμα πατώντας.
Και το χώμα δεν έδωσε ποτέ με τη φτέρνα τους,
και το φως δεν έδωσε ποτέ με τη σκέπη τους.
Οδυσσέας Ελύτης

Μιλούν λοιπόν και οι πέτρες στη Μακεδονία και μιλούν ελληνικά. Πανάρχαιες πέτρες, που έφερε στο φως η ανασκαφή της Βεργίνας, της Σίνδου, του Δίου και της Πέλλας. Στρέψαμε το βλέμμα μας από τα βασιλικά χρυσά των Τημενιδών στις ταπεινές επιτύμβιες στήλες των απλών πολιτών, στη Βεργίνα και στο δακτυλίδι της Σίνδου. Με πάθος προέβαλε τις στήλες ο Ανδρόνικος, γιατί μιλούν ελληνικά, ωραία μακεδονικά ελληνικά ονόματα.

Τα τρία αρχαία μακεδονικά θέατρα δείχνουν ένα ακόμη σημείο ισχυρό πολιτιστικής ταύτισης της αρχαίας Μακεδονίας με την υπόλοιπη Ελλάδα.

(Από άρθρο της Πηνελόπης Παπαδοπούλου στο Σαμιακό πειοδικό «Απόπλους»)

Μακεδονικό

Απ' της Βεργίνας την καρδιά
το πολυάχτιδο υψώνεται Αστέρι
καταυγάζοντας τον ουράνιο θόλο
σ' όλο της ιστορίας το μάκρος.
Πορεία φωτεινή τρισένδοξη
διασχίζει αιώνες κι αιώνες
ο Μέγας Στρατηλάτης.
Κι οι καιροί συνθέτουν τον αίνο του.
«Αλεξάντρου Ανάβασις».

Οι Μακεδονομάχοι αγρυπνούν.
Το αίμα ζεστό ζωντανό
τις ρίζες τρέφει τις Ελληνικές
τις προαιώνιες κι οι Μνήμες
μελωδούν των αγώνων τα κλέη.
Τραγούδι ηρωικό, επικό, ακατάλυτο.
«Δε θα την πάρουνε ποτέ
τη Γη των Μακεδόνων».

Το πνεύμα τούτης της Γης
περιστέρι γοργόφτερο, μ' ένα
κλωνάρι Δάφνης Μακεδονικής
τριγυρίζει την οικουμένη
τη σκοτεινή της ξαστερώνοντας όραση,
Τραγούδι ειρηνικό, μνημικό, νικητήριο.
Κι αντηχούν οι στεργιές και τα πέλαγα.
«Μακεδονία ζηλευτή
του Αλεξάντρου η χώρα»

Χρυσάνθη Ζιτσαία

(Από το περιοδικό «Παγκόσμια Συνεργασία»)

50 χρόνια από τον θάνατό του

Κωστής Παλαμάς

Η φωνή του Παλαμά αποτελεί τη φωνή του έθνους, είναι ένα ζωντανό πνεύμα που εναντιώνεται στην παρακμή, ένα παλληκάρι του λόγου και της γλώσσας. Ένα ορόσημο που ποτέ δε θα χάσει την ιστορική του θέση. Ο Παλαμάς ήταν ένα σύνολο. Γι'

αυτό κάθε προσπάθεια μείωσής του αποτελεί καθαρή ανοησία. Μακάρι κάθε πενήντα χρόνια να γεννιότανε στην Ελλάδα κι' ένας Παλαμάς».

Νικηφόρος Βρεττάκος

ΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ

Παιδί, το περιβόλι μου που θα κληρονομήσεις, όπως το βρεις κι όπως το δεις να μην το παρατήσεις. Σκάψε το ακόμα πιο βαθιά και φράξε το πιο στέρεα και πλούτισε τη χλώρη του και πλάτηνε τη γη του, κι ακλάδευτο όπου μπλέκεται να το βεργολογήσεις, και να του φέρεις το νερό το αγνό της βρυσσομάνας, κι αν αγαπάς τ' ανθρωπινά κι όσα άρρωστα δεν είναι, ρίξε αγιασμό και ξόρκισε τα ξωτικά, να φύγουν, και τη ζωντάνια σπείρε του μ' όσα γερά, δροσάτα. Γίνε οργότομος, φυτευτής, διαφεντευτής. Κι αν είναι κι έρθουνε χρόνια δίσεχτα, πέσουν καιροί οργισμένοι, κι όσα πουλιά μισέψουνε σκιασμένα, κι όσα δέντρα για τίποτ' άλλο δε φελούν παρά για μετερίζια, μη φοβηθείς το χαλασμό! Φωτιά! Τσεκούρι! Τράβα, ξεσπέρμεψέ το, χέρσωσε το περιβόλι, κόψ' το, και χτίσε κάστρο απάνω του και ταμπουρώσου μέσα, για πάλαμα, για μάτωμα, για την καινούργια γέννα, π' όλο την περιμένουμε κι όλο κινάει για νάρθει, κι όλο συντρίμμι χάνεται στο γύρισμα των κύκλων. Φτάνει μια ιδέα να στο πεί, μια ιδέα να στο προστάξει, κορώνα, ιδέα, ιδέα σπαθί, που θα είν' απάνου απ' όλα.

ΥΜΝΟΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

Τα μάτια της ψυχής μου
Ζωή! δεν είναι τίποτε γλυκύτερο στον κόσμο
απ' την πεντάμορφη ζωή την ηλιοφωτισμένη!
Ζωή, κι αν έρχεσαι γοργά κι από χαρές γεμάτη
κι αν έρχεσε με βάσανα και μ' έγνοιες και μ' αρρώστιες,
ζωή του γέρου και του νιού, της φτώχειας και του πλούτου,
με της δουλειάς τον ιδρώτα, με της αργίας τη γλύκα
με την ειρήνην ήμερη, με τους αγρίους πολέμους
και μ' όλες τις καλοκαιριές και μ' όλους τους χειμώνες,
Ζωή, κι όπως κι αν δείχνεσαι, Ζωή ό,τι κι αν είσαι,
αν είσαι πράγμα ή όνειρο, καλή κακή κι αν είσαι,
χαρά σ' εσέ, δόξα σ' εσέ κι αγάπες και τραγωδία

Βαγγέλης Βαρδουιώτης

ΑΠΟ ΤΑ «ΠΙΚΡΑ - ΓΛΥΚΑ ΜΟΥ ΧΡΟΝΙΑ»

Μεγαλοβδόμαδο στη Ντούσια

Οι πρώτοι εργάτες της γης και του μόχθου άρχισαν ν' άρχονται, μαζί και η δεύτερη μπούρδα με τ' αλεύρι. Η πρώτη κι' όλας είχε τελειώσει. Κοντά τέσσερους μήνες ξινάρι, από των Φώτων, δε ήτανε και λίγο. Νισάφι πιά.

Είχαν έρθει και τα γυμνασιόπαιδα από το Κιάτο. Είχανε διακοπές λόγω Πάσχα. Φοράγανε και πηλήκια μπλε, έτσι φοράνε όσοι πηγαίνανε στο γυμνάσιο. Μπροστά στο πηλήκιο είχανε μια κουκουβάγια, την είχανε κεντήσει με χρυσή κλωστή. Σύμβολο σοφίας λέγανε. Κουκουβάγια και σοφή δε μπορούσα να το καταλάβω. Τέλος πάντων.

Εγώ τους ζήλευα, πηγαίνανε στο γυμνάσιο στο Κιάτο, στην πόλη, κοντά στη θάλασσα, είχανε δει και τραίνο. Φοράγανε και πιό καλά ρούχα, κάνανε λέει αρχαία και άλγεβρα. Να ήτανε δύσκολα άραγε; Μωρέ ας ήμουνα και γω στο Κιάτο και θα σούλεγα. Καλλίτεροι ήτανε κείνοι;

Οι μεγάλοι δεν τους στέλνανε σε δουλειές, ούτε με τα ζα. Γυμνασιόπαιδα βλέπεις. Όλο εμάς τους μικρότερους στέλνανε. Να στο χωράφι, να στ' αμπέλι, να με τα ζά, όλο εμάς.

Είχανε έρθει και Ξένοι, μπορεί να ήτανε τίποτε συγγενείς από την Αθήνα, ποιός ξέρει. Φαινόσανε, φοράγανε κουστούμι, μερικοί και γραβάτα. Παπούτσια σκαρπίνια, ήταν και γυαλισμένα. Τα μούτρα τους κάτασπρα. Ξεχωρίζανε. Εμείς κατάμαυροι από τον ήλιο.

Η μάνα σηκώθηκε πρωί πήρε τη γαϊδούρα και στον Αη-Νικόλα για χώμα, για ασπριά. Μέρες που ήτανε ήθελε να συγυρίσει λίγο το σπίτι. Άσπρισε το τζάκι, έφτιαξε τη γωνιά, άσπρισε και όλο το χειμωνιάτικο. Ήταν κατάμαυρα από το χειμώνα. Όλες οι νοικοκυρές το ίδιο κάνανε. Σάρωσε τις αυτλές, βγήκε και στο δρόμο.

Μπήκαμε στο μεγαλοβδόμαδο. Εβδομάς των παθών. Εβδομάς προσευχής και νηστείας, ούτε λάδι μέχρι και το μεγάλο Σάββατο. Ψωμί και κρεμύδι και καμιά ελιά αν ήτανε. Άντε ν' αντέξεις. Έπρεπε όμως, το καλούσανε οι ημέρες. Το Χριστό σταυρώσανε οι άνομοι Εβραίοι!!!

Μεγάλη Δευτέρα και η καμπάνα βάρεσε. Ο μπαρμπαμήτσος ο δεξιός ψάλτης έλεγε το τροπάριο της ημέρας: «Ίδου ο νυμφίος έρχετα...» Μετά τόπαιρνε ο μπαρμπακάκης ο αριστερός.

Τρεις φορές έπρεπε να το πούνε. Κοντεύαμε να μάθουμε τα τροπάριααπ' έξω.

Φτάσαμε στη Μεγάλη Πέμπτη, στα δώδεκα Βαγγέλια. Οι επιτρόποι είχανε βάλει ανάμεσα στα δυό μανάλια που ήτανε μπροστά στην Ωραία Πύλη, μια σανίδα και απουπάνου δώδεκα κεριά αναμένα. Δώδεκα Βαγγέλια, δώδεκα κεριά. Κάθε Βαγγέλιο που διάβαζε ο παπάς, οι επιτρόποι σβύνανε και από ένα κερί. Το πρώτο Βαγγέλιο Θεέ μου συχώραμε δεν είχε τελειωμό. Δέκα φύλλα και πάρα πάνου. Μήπως καταλαβίναμε και τι λέγανε; Κάτι για το Χριστό που τον σταυρώσανε. Τα Βαγγέλια κοντεύανε να τελειώσουνε, τρία κεριά μείνανε ακόμα. Μας έφαγε η ορθοστασία, μας πόναγε και η μέση.

Δόξα τω Θεώ τα Βαγγέλια τελειώσανε, εμείς ευχαριστημένοι, το θρησκευτικό μας καθήκον το επιτελέσαμε, ακούσαμε και τα δώδεκα Βαγγέλια. Δεν έπρεπε να φύγουμε από τη μέση της ολονυκτίας, ήτανε αμαρτία. Μοιάζει λέει με τον Ιουδα που έφυγε από τη μέση του Μυστικού Δειπνού.

«Σήμερα κρεμάται επί Ξύλου...»

Ο παπάς στην Ωραία Πύλη τα είπε τα τροπάρια τρεις φορές. Ο κόσμος άφωνος, σταυροκοπιότανε. Παντού νεκρική σιγή. Μερικές γριές γονατίσανε. Εκείνη τη στιγμή σα να βλέπαμε να κρεμάγανε το Χριστό στο σταυρό, να τον καρφώνουν οι άνομοι Εβραίοι. Προσκυνούμε τα πάθη σου Χριστέ.

Την άλλη μέρα Μεγάλη Παρασκευή, ημέρα πένθους και μελαγχολίας. Ο καιρός για μια στιγμή χάλασε, η καμπάνα από το πρωί βάρηγε πένθημα. Οι κοπελλιές με τα λουλούδια στο χέρι, θα στολίζανε τον επιτάφιο. Είχανε φέρει και τέσσερα κρίνα, θα τα βάζανε στις τέσσερες γωνιές του επιταφίου.

Ο επιτάφιος έτοιμος στη μέση στην εκκλησία απουκάτου από το μεγάλο πολυέλαιο. Στρώσανε μέσα ένα πανί κόκκινο κεντημένο με χρυσή κλωστή. Έδειχνε το Χριστό στο τάφο. Απουπάνου το Βαγγέλιο.

Βράδυασε, η καμπάνα άρχισε να βαρεί. Ο κόσμος είχε έρθει νωρίς από τον κάμπο, ετοιμαζόσανε για τη μεγάλη ολονυκτία, για τον επιτάφιο. Η εκκλησία γιομάτη, ποτέ τόσος κόσμος, πιό πολλοί Ξένοι, δεν τους γνωρίζαμε. Οι νέοι όρθιοι, οι γέροι στα στασίδια. Όλοι με τα καλά

τους. Οι γυναίκες καλοντυμένες, και μείς τα παιδιά. Παλιότερα μας έλεγε ο μπαρμπασιτάθης κείθε που πηγαίναμε με τα μανάρια, πασχίζανε παϊός θ' άφτιαγνε τα καλλίτερα τσαρούχια να τα φορέσει τη Μεγάλη Παρασκευή στον επιτάφιο.

Αρχίσανε τα εγκώμια, πρώτος ο παπάς στην Ωραία Πύλη: «Η ζωή εν τάφω κατετέθη Χριστέ». Οι ψαλτάδες μετά. Παρέες - παρέες από παιδιά με τα βιβλιάρικα στο χέρι ψέλνανε τους στίχους με τη σειρά. Ξεσηνιόσανε ποιά παρέα θά 'ψελνε καλλίτερα. «Έρραναν τον τάφον αι μυροφόροι μύρα...».

Ο παπάς με ένα ασημένιο δοχείο έρρνε τον επιτάφιο και μετά τον κόσμο. Ο κόσμος σταυροκοπιότανε. Τέσσερα παληκάρια πήραν τον Επιτάφιο στα χέρια, θα τον γυρίζανε σ' όλο το χωριό. Τα ξαπτέρυγα μπροστά, πίσω ο παπάς, με τους ψαλτάδες μετά ο επιτάφιος. Ο κόσμος με τα κεριά στο χέρι ψέλνανε το «Κύριε ελέησον» τρεις φορές. Φέτος τον πήγανε μέχρι τη Ράχη.

Η περιφορά τελείωσε και ξανά στην εκκλησία. Τα τέσσερα παληκάρια κρατάγανε τον επιτάφιο μπροστά στην πόρτα της εκκλησίας να περάσει όλος ο κόσμος απουκάτου. Αν πέρανες απουκάτου θα ήσουνά όλο το χρόνο καλά. Η ολονυκτία τελείωσε. Τέλειωσαν τα εγκώμια, τέλειωσε και η περιφορά. Στιγμές θείες, εικόνες αξέχαστες....

Μεγάλο Σάββατο. Ο κόσμος στη σειρά να κοινωνήσει. Φεύγοντας παίρναμε και δυό λουλούδια από τον επιτάφιο, τα βάζαμε στο εικόνισμα. Προετοιμασίες για την άλλη μέρα, για τη μεγάλη Λαμπρή, για την Ανάσταση του Κυρίου. Όλο το χωριό στο πόδι. Έπρεπε να φτιάξουμε τα κουλούρια, να βάψουμε και τ' αυγά. Η μάννα ετοίμασε το προζύμι για τα κουλούρια, τα μεθυσμένα, έτσι τα λέγανε. Έρθανε και οι γειτό-

νισσες να βοηθήσουν. Το προζύμι ήθελε πολύ ζύμωμα, αλλιώς τα κουλούρια δε πετυχαίνανε. Οι γυναίκες δέσανε ένα μαντίλι στο κεφάλι το κάνανε κουγιούτο, να μη πέσει καμιά τρίχα στο προζύμι. Το κοτσομπολιό και πάλι δεν έλλειψε.

Χθες βράδυ μωρή ήσουνά στην εκκλησία; ρώτησε για μια στιγμή η Ελένη τη Γιωργία. Μώρ' ήτανε εκείνη η Παναγούλα πίσω μου και κείνο το ρημάδι το στόμα της δε τ' όκλεισε μια στιγμή, ήθελα ν' άξερα τι όλο έλεγε. Να προσκυνήσει τρομάρα της ήρθε ή να ξεμπλιάσει;

Το προζύμι έγινε. Τα κουλούρια στα ταψιά και στο φούρνο. Σε λίγο γίνανε. Η μάννα με το φτιάρι του φούρνου τ' άβγαζε ένα-ένα και τ' άφηνε χάμου να κρουώσουνε. Άσπρα, αφράτα, πετύχανε, είπε η Κατερίνα. Εγώ τα λαχτάραγα, μου ερχότανε λιγούρα όπως τ' άβλεπα έτσι μες τα ταψιά. Αχ!!! ν' άχα ένα!!! Ζήτησα της μάννας.

-Είναι αρτημένα παιδάκι μου, έχουνε λάδι, μούπε χωρίς να με κοιτάξει καθόλου. Σήμερα Μεγάλο Σάββατο κάνει να φας; Δεν είδες τι λένε τα χαρτιά; «Όλα τα Σάββατα καταλούνται πλην του Μεγάλου Σαββάτου». Εγώ αγράμματη είμαι αλλά το ξέρω. Τα κουλούρια μωσχομυρίζανε, σκέτος πειρασμός, άντε να κρατηθείς.

-Ένα ρε μάννα, ένα σου λέω!!! Αφού το πρωί μετάλαβα, δε κάνει να φάω ένα;

-Φύγε ρε παιδάκι μου σου είπα, άντε κείθε να παίξεις!!! Άσε με να κάνω δουλειά!!! Αύριο που είναι Λαμπρή θα στα δώσω να τα φας όλα να χορτάσεις. Τόπε για να με διώξει.

-Κάνε πέρα σου είπα θα καείς, δεν ακούς;

Εγώ μόνο που δεν είχα χωθεί μες το φούρνο. Τι να κάνουμε τα χαρτιά το λέγανε, το Μεγάλο Σάββατο ούτε λάδι. Έφυγα κλαίγοντας.

«Λύκος βρεεεεε...»!!

Ψηλός, λεβεντόκορμος, ο γέρο-Βλάσσης Κορδαλής από το Μπάσι, βρέθηκε ένα καιρό, στις πρώτες δεκαετίες του αιώνα, στην Αθήνα. Τότε δύσκολα την επισκεπτόταν κανείς και μάλιστα ένας «ρεσιβιος αετός» όπως ο αείμνηστος γέρο-Τσέλιγκας. Κάποια ανάγκη τον έφερε λοιπόν στην πορωτεύουσα όπου, κατά τα «κρατούντα», τον υποδέχτηκαν οι εδώ εγκατεστημένοι συγχωριανοί μας. Ένας απ' αυτούς, μεγάλος χωρατατζής, ήταν και ο μακαρίτης Βλάσσης Πετρόπουλος ή Νιάτσος (όπως ήταν πιο γνωστός). Ο τελευταίος λοιπόν, μαζί με άλλους Μπαισιώτες της αγοράς τον πήραν ένα βράδυ και τον πήγαν στο θέατρο σκιών του επίσης συγχωριανού μας Παναγιώτη Μιχόπουλου, εκεί κάπου στην Καλλιθέα. Φίλος ο Νιάτσος με το Μιχόπουλο, μπήκε, πριν την παράσταση, στο καμαρίνι

«Αφιέρωμα» στη γιορτή της γυναίκας

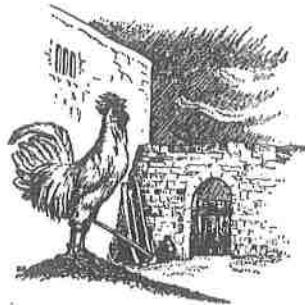
Ντίνα Βλάχου

Σαν την προσευχή του Καλόγερου

Αθελά της η Άννα θυμήθηκε πάλι εκείνο τον πρόγονο. Ούτε ήξερε τ' όνομά του. Του προπάππου της του γέρο - Γιάννη παιδί! Η ιστορία του όμως τη συγκινούσε πολύ: Είχε, λέγανε, δέκα ολόκληρα χρόνια καλόγερος στο Άγιον Όρος. Κάποτε πήρε το ταγάρι του στον ώμο και το ραβδί του και γύρισε στο σπίτι να δει τους δικούς του! «Καλά, εσύ τι κάνεις για μας; Για τ' αδέρφια σου;» τον ρώτησε ο πατέρας, θεόγερος και τυφλός, από το παραγώνι. «Προσεύχομαι, πατέρα!» είπε με σεμνότητα και προθυμία ο καλόγερος, κοιτάζοντάς τον ίσια στα μάτια. Σαν σε κινηματογραφική ταινία κιόλας, όλες εκείνες οι θερμές παρακλήσεις και γονυκλισίες κάθε φορά στην προσευχή του, χρόνια, στο Θεό, να τους έχει καλά όλους κι ευτυχισμένους, πέρασαν σαν αστραπή από μπροστά του. Όχι! Δεν τους ξέχασε ποτέ! Κανέναν! τους πόναγε όλους εκεί στην ερημιά του και τους είχε συνέχεια στο νου του... Και στη λειτουργία, όταν ο ιερέας έλεγε «...Και ον έκαστος κατά διάνοιαν έχει...» και τότε πάλι γι' αυτούς παρακαλούσε με θέρμη! Για έναν «έναν ονομαστικά! Για τον πατέρα, να γειάνει τα μάτια του και να του δώσει χριστιανικά τέλη, για τη μάνα (εκείνη ήταν πολύ νεότερη), να της δίνει κουράγιο και δύναμη να παλεύει, για τ' αδέρφια του, τον Αποστόλη, τον Αναστάση, την Ανέτα, το Χρήστο,

τον Αντρίκο... Δεκατέσσερα αδέρφια στη σειρά, με τα κοπάδια τα γιδοπρόβατα, με τα λιβάδια, με το ζευγάρι τα βόδια να δουλεύουν τα χωράφια... Μήπως και η απόφασή του να πάει καλόγερος, δεν ήταν για το καλό το δικό τους; Ένα στόμα λιγότερο στο σπίτι, κάτι ήταν κι αυτό... Ο γέρος θύμωσε: «Τι θα πει, μωρέ, προσεύχεσαι;» είπε. «Λεφτά έφερεις; Τι να την κάνουμε την προσευχή; Τρώγεται η προσευχή; Γιατί δεν έρχεσαι εδώ, στο δικό μας μοναστήρι, να μπορούμε κι εμείς μέσα στην περιουσία του να χορτάσουμε ψωμί, αλλά κάθεται και μου λες ότι... προσεύχεσαι για μας και κουραφέξαλα! Κουτός είσαι;» Έφριξε ο καλόγερος. Εκείνος! Που τρύπησαν τα γόνατά του τόσα χρόνια ικετεύοντας το Θεό για όλους... Δεν την υπολόγιζαν λοιπόν καθόλου την προσφορά του! Σηκώθηκε πικραμένος βαθιά, πήρε πάλι το ταγάρι του από την πρόκα, το ραβδί του, δε θα ξαναγύριζε ποτέ πια εδώ! Δρασκελώντας το κατώφλι, γύρισε το κεφάλι του μέσα για τελευταία φορά. «Πατερα», είπε, «έχετε ένα βόδι που δουλεύει για σας, αλλά δεν το ξέρετε!»

«Σαν την προσευχή εκείνου του καλόγερου είναι και η δουλειά της νοικοράς, κανείς δεν τη λογαριάζει», σκέφτηκε η Άννα με παράπονο.

Αλκυνονίδες ημέρες στην Κόρινθο

Το γνωστό Σωματείο Λόγου και Τέχνης «Αλκυνονίδες» με συνδιοργανωτές το Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Κορινθίων, τη ΝΕΛΕ Κορινθίας και τη Μικασιακή Στέγη Κορίνθου, έφερε σε πέρας και με μεγάλη επιτυχία το καθιερωμένο πια, χρόνια τώρα, παλποστικό τριήμερο, πραγματικές αλκυνονίδες μέρες για την Κορινθία, μέσα στην καρδιά ακόμα του χειμώνα.

Με την ανάπτυξη τριών θεμάτων επιλεγμένων με προσοχή, υπευθυνότητα κι ευαισθησία, το «Οδοιπορικό στον άγνωστο Ελληνισμό», «Αφιέρωμα στον Κ. Παλαμά», που κλείνουν φέτος πενήντα χρόνια από το θάνατό του και «Αναφορά στη Θρακική Λογοτεχνία - Λαογραφία» που ανέπτυξαν εκλεκτοί ομιλητές ο λαός της Κορίνθου, για τον οποίο πραγματοποιήθηκε και το τριήμερο και που έχει πραγματικά αγκαλιάσει τον θεσμό των αλκυνονίδων ημερών, είχε την ευκαιρία να απολαύσει τα αγαθά της Τέχνης, του Πολιτισμού και της πνευματικής ζωής, να σκεφτεί, να συγκινηθεί, να πάρει μια ανάσα από την σκληρή καθημερινότητα.

Στο τριήμερο αυτό οι «ΑΛΚΥΟΝΙΔΕΣ» έφεραν σε πέρας και τον Πανελλήνιο Λογοτεχνικό Διαγωνισμό που είχαν προκηρύξει καθώς και τον Παγκορινθιακό Μαθητικό Διαγωνισμό Λογοτεχνίας, παρουσία των μελών των Κριτικών επιτροπών τις οποίες αποτελούσαν εκλεκτοί πνευματικοί εργάτες απ' όλη τη χώρα. Επίσης οι «ΑΛΚΥΟΝΙΔΕΣ» ανακήρυξαν επίτιμα μέλη του σωματείου την ποιήτρια κ. Έφη Πανσελήνου, τον πρόεδρο του Πολιτιστικού Συλλόγου «Αργαλειός» κ. Antonio Fiore από την Κάτω Ιταλία, την κ. Ιφιγένεια Χρυσοχόου και την κ. Γιώτα Παρθενίου. Το περιοδικό ΑΙΠΥΤΟΣ συγχάρει το δραστήριο σωματείο και του εύχεται να προσφέρει πάντα, με τον ίδιο ζήλο κι επιτυχία, εκλεκτή πνευματική τροφή στους Κορινθίους κι αν μπορεί, όχι μόνο της πεδινής Κορινθίας, αλλά και της ξεχασμένης ορεινής.

Προκήρυξη διαγωνισμού

Ο Σύλλογος «ΦΙΛΟΙ ΜΟΝΗΣ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΦΕΝΕΟΥ» αποσκοπώντας να κάνει γνωστή ευρύτερα τη μεγάλη προσφορά της ιεράς Μονής Αγίου Γεωργίου Φενεού στην πατρίδα, κατά την Τουρκοκρατία, το 21, αλλά και μετέπειτα και να φέρει εις φως άλλα ιστορικά στοιχεία, αν υπάρχουν, προκηρύσσει διαγωνισμό για την συγγραφή μαλέτης με θέμα «Ιερά Μονή Αγίου Γεωργίου Φενεού, ιστορική διαδρομή και προσφορά». Η εργασία που θα διακριθεί, θα έχει ως έπαθλο το χρηματικό ποσό των εκατό χιλιάδων δρχ.

Για περισσότερες πληροφορίες:

κ. Ντίνα Βλάχου, Τηλ. 26.29.239 - κ. Σπύρο Μιχόπουλο, Τηλ. 65.29.548

συνέχεια από την σελ. 29

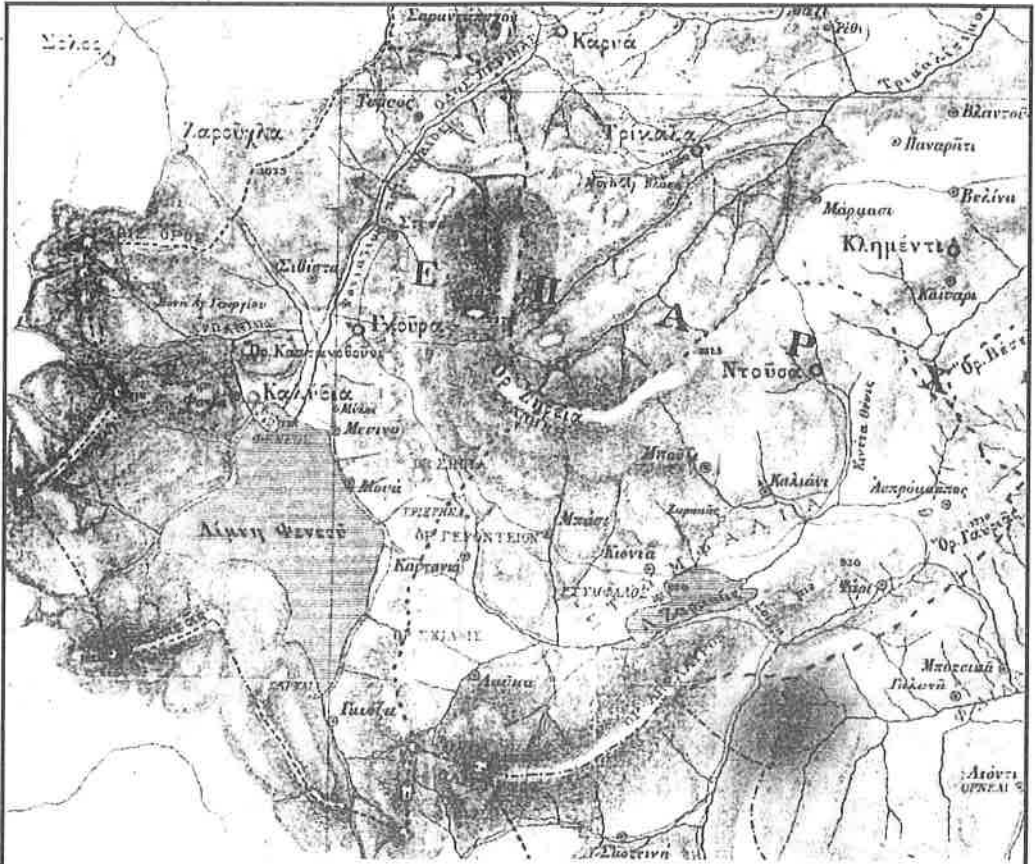
και ζήτησε από τον διάσημο караγκιζοπαίχτη να διακόψει σε κάποια στιγμή το κυρίως έργο και να «βγάλει» στη σκηνή... κάποια πρόβατα στα οποία, στη συνέχεια, να «πέφτει»... λύκος με όλες βέβαια τις συνακόλουθες φωνές, σφυρίγματα κ.λπ.

Είχαν καθήσει - επίτηδες - στο κέντρο της πλατείας του θεάτρου όταν, ξαφνικά, να!! κι ακούγονται βελάσματα, τροκάνια να βροντάνε, σαλαγίσματα κι εμφανίζονται στη σκηνή πρόβατα. Ο γέρος ξεχάστηκε για μια στιγμή και νόμισε ότι ήταν στο βουνό με το το κοπάδι του, κι όταν ήρθε η ώρα που ο... λύκος - τάχα - έπεφτε σ' αυτό κι ακολούθησε αναταραχή με φωνές, «χουγιόσματα», γαυγίσματα σκυλιών κ.λπ., πετάγεται όρθιος και «λύκος βρεεεε»!! φωνάζει με τη στεντόρεια φωνή του!! Το τι έγινε δεν περιγράφεται!! ταμάτησε η παράσταση, άναψαν τα φώτα κι όλοι χάζευαν αυτόν τον πελώριο - πάνω από δυό μέτρα - τσέλιγκα που κύτταζε γύρω του σαν χαμένος!!

Έτσι μας το διηγήθηκε ο μικρότερος γιός του ο Αντώνης Κορδαλής σε μια κουβέντα που είχαμε το καλοκαίρι, στο χωριό. Μόνο που δεν ήξερε να μας πει αν από τη βροντερή κραυγή... σταμάτησε η κίνηση στη λεωφόρο Θησέως.

Σπ. Σκούρας

ΣΤΥΜΦΑΛΙΑ ΚΑΙ ΦΕΝΕΟΣ

ΠΙΝΑΞ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΑΡΓΟΛΙΔΟΣ ΚΑΙ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ

Υ 110

ΑΝΤ. ΜΗΛΙΑΡΑΚΗ

ΕΚ ΑΘΗΝΑΙΣ 1886.

Κλίμαξ 1:200,000

Χειρόγραφο

ΕΤΕΡΩΤΗΤΗ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

Κατ' Αποφάσματι Κ. Υπουργού

20^η Μάιος, Ανατολ. Μεσημεριανού Παριζίου

Λεπτομέρεια από χάρτη του Νομού Αργολίδος και Κορινθίας του 1886. Τα χωριά έχουν τα παλαιά τους ονόματα, η πεδιάδα του Φεναίου ήταν λίμνη και η λίμνη της Στυμφαλίας λεγόταν «λίμνη του Ζαρακά».